

BÚSKAPARRÁÐIÐ

Várið

2023

Búskaparráðsfrágreiðing

Konjunkturmeting á vári 2023

Mars 2023

Economic report from the Economic Council of the Faroe Islands, Spring 2023, summary in English.

BÚSKAPARRÁÐIÐ

Búskaparráðið

Búskaparráðið hevur til uppgávu at fylgja við búskaparligum viðurskiftum í landinum og at koma við óheftari búskaparligari ráðgeving og frágreiðingum um búskaparligu gongdina. Skrivaruppgávan hjá Búskaparráðnum er við løgtingslóg nr. 72 frá 10. mai 2021 løgd til Landsbanka Føroya at røkja, og Búskaparráðið gevur við hesum út konjunkturfrágreiðingina, sum eftir lóg um Búskaparráð skal gerast tvær ferðir árliga; ávikavist tann 1. mars og 1. september.

Frágreiðingin liggur tøk at taka niður sum pdf-fílu á heimasíðuni hjá Landsbanka Føroya:

<https://www.landsbankin.fo/fo-fo/buskaparraðið/fragreiðingar>

Limir Búskaparráðsins eru:

Fróði Magnussen, cand.merc., formaður

Jan Otto Holm, cand.merc.fir.

Sanna Laksá, Ph.D. í búskaparfrøði

Helena Andreassen, cand.merc.aud.

Johnny í Grótinum, cand.polit.

Skrivarar Búskaparráðsins: Landsbanki Føroya, samstarv er við Hagstovu Føroya.

ISBN: 978-99918-3-738-3

Innihaldsyvirlit

Samandráttur	4
Konjunkturmeting várið 2023	6
I 1 Inngangur	7
I 1.1 Meting av vøkstrinum í BTÚ	7
I 1.2 BTÚ býtt á vakstrarískoyti	9
I 1.3 Altjóða útlit	10
I 2 Privat nýtsla og íløgur	11
I 2.1 Húsarhaldini	11
I 2.2 Vinnan	17
I 3 Almenn nýtsla og íløgur	20
I 3.1 Nýtslan hjá almennari fyrisiting og tænastru	20
I 3.2 Íløgur almenna geirans	21
I 3.3 Ogn og skuld hjá almennari fyrisiting og tænastru	23
I 3.4 Úrslitið á almennu roknskapunum	24
I 3.5 Figgjarpolitiskt haldføri	25
I 4 Nettoútflytningur	27
I 4.1 Handilsjavni	27
I 4.2 Fiskavøruútflytningur	28
I 4.2 Laksur	28
I 4.3 Uppsjóvarfiskur	29
I 4.4 Botnfiskur	30
I 4.5 Burðardygg umsiting	32
Keldur	34
Tables and figures	35
Tíðindaskriv frá Búskaparráðnum 1. mars 2023	37
Summary	38

Samandráttur

Búskaparráðið hefur endurskoðað vøksturin í BTÚ fyri árinum 2022 – 2023 vegna dagförd hagtøl, og Hagstova Føroya hefur endaliga uppgjørt vøksturin í BTÚ í leypandi prísnum fyri árinum 1998 til 2021. Vøksturin í BTÚ í leypandi prísnum hefur Búskaparráðið í samstarvi við Hagstovu Føroya met til at verða ávikavist 10,8% í 2022, 2,7% í 2023 og 1,3% í 2024.

Vøksturin í BTÚ í 2022 stavaði fyri ein stóran part frá prís-vøkstrinum sum var í 2022. Eitt tað størsta íkastið til vøksturin í BTÚ í 2022, var fiskavøruútflutningurin, og útflutningsvirðið í 2022 vaks vegna øktar prísir, tí nøgdin lækkaði. Í 2023 og 2024 eru prísirnir ikki mettir at veksa eins nógv, sum í 2022 og vøksturin í BTÚ hesi bæði árinum fer ikki sum í 2022 at stava frá prís-vøkstri, og tí fæst ein lægri vøkstur í BTÚ í 2023 og 2024 mátað í leypandi prísnum, samanborið við 2022. Lutfalsligi lági vøksturin í BTÚ í leypandi prísnum í 2024 kemur millum annað av, at útflutningurin lækkar eitt vet í mun til 2023, samstundis sum privatu og almennu íløgurnar eru settar at standa í stað í mun til 2023.

	2020	2021	2022	2023	2024
BTÚ-vøkstur í leypandi prísnum	-2,7%	8,0%	10,8%	2,7%	1,3%

Viðm.: 2020 og 2021 er uppgjørt hjá Hagstovu Føroya. 2022, 2023 og 2024 eru metingar Búskaparráðsins.

Kelda: Hagstova Føroya og Búskaparráðið.

Tað eru **ikki tekin á afturgongd** í føroyska búskapinum. Príshækkingar úti í heimi hava verið til fyrimuns fyri føroyska vøruútflutningin, tí útflutningsvirðið vaks 26% í 2022 vegna øktum fiskaprísnum. Tað er serliga stóri prís-vøkstur á botnfiski og alifiski, sum hefur økt um útflutningsvirðið í 2022. Útlitini fyri útflutningin komandi tvey árinum eru millum annað merkt av hægri tøkunøgd av laks og størri útflutningi av pelagiskum fiski vegna størri svartkjaftavotu. Innflutningsprísirnir eru somuleiðis øktir í 2022 á tilfari, sum vinnan nýtir í framleiðsluni, men hesum hava **høgu útflutningsprísirnir** vígað upp ímóti, tí tað er framvegis avlop á handilsjavnanum.

Her heima eru føroysku húsarhaldini merkt av **inflásjónuni og rentuhækkingunum**. Prísir á vørum, sum húsarhald keypa, eru øktir stóðugt í 2022, og serliga eru tað neyðsynjarvørur, so sum matur og brennievni til húsini, sum saman við øktum rentum, eru orsök til økta brúkaraprístalið. Í nýggjastu brúkarakanningini eru húsarhaldini eitt vet meira bjartskygd, men tey lata illani at tá tey meta um sína fíggjarligu støðu í dag sammett fyri einum ári síðani, og tey halda tað ikki vera rætta løtan at gera størri keyp. Økti livikostnaðurin skerjir tiltøkupeningin, og hetta sæst aftur í söluni av mati, innbúgvi, og klæðum, sum lækkaði við 10-15% í heyst 2022. Hvørt privata nýtslan stendur til at lækka komandi árið, er tó ilt at siga, tí **arbeiðsloysið** er á einum **søguliga lágum støði**, løntakaratalið setti met í januar 2023 og lønargjaldingarnar vóru størri í 2022, enn árið fyri. Hetta merkir í roynd og veru, at allir arbeidsfórir føroyingar eru til verka, og tað ger, at flestu húsarhaldini kunnu varðveita eina vanliga nýtslu, hóast minni fæst fyri pengarnar.

Ikki óvæntað greiðir handilsvinnan frá, at føroyingar hava **skift til bíligar gerandisvørur** og sølan av dýrum innbúgvi er lækkað. Handilsvinnan væntar tí lægri sølu komandi árið. **Bygging av bústøðum** er harafturat **minkað**, tí lánikostnaðir og byggitalfar er dýrkað so mikið, at húsarhald eru vorðin afturhaldin við at byggja nýtt og keypa sethús, sum krevja umvæling. Er talan um størri almennar og privatar verkætlanir, er hinvegin aftur stór ferð á í byggivinnuni og stóru byggifyritøkurnar hava fullar ordrabøkur í minsta lagið 2 ár fram. Ferðavinnan sigur frá, at útlendsku ferðafólkini framvegis tykjast at vilja ferðast, hóast at renturnar og inflásjónin er økt, men bíleggingarnar eru færri, og tí er enn óvist, hvussu summarið 2023 fer at hilstast.

Nýggja samgongan ætlar, at **avlopið á fíggjarlógini** verður 141 mió. kr. í 2023. Roknað er við hægri inntøkumetingum í mun til upprunauppskotið frá september 2022 og umræðfestingar eru gjørdar á bæði lógu og rakstrarsíðuni. Ivasamt er um avlopið verður so stórt, sum 141 mió. kr. í 2023, tá ið avtornar. Høga inflásjónin og rentuhækkingarnar fara allarhelst at leggja eitt stórt trýst á lønarsamráðingarnar á almenna økinum. Búskaparráðið hefur framskrivað landskassans útreiðslusíðu við 5% og inntøkusíðuna við 4%, og úrslitið er met til at verða eitt hall á 31 mió. kr. í 2024.

Hóast bæði príshækkingar og rentuhækkingar, er torført at fáa eyga á nakra afturgongd; eitt avlop á 141 mió. kr. er tí **ikki nóg stórt** sæð í mun til at føroyski búskapurin er í hákonjunkturi við sera lágum arbeiðsloysi og høgum inntøkuvøkstri í landskassanum. Hóast húsarhaldini eru rakt av øktum livikostnaðum hetta seinasta árið, er virðið á okkara útflutningsvørum samstundis økt munandi, og tað hevur stimbrað okkara búskap.

Ein framskriving av fólkatálinum vísir, at talið av eldri fólki veksur lutfalsliga skjótari, enn talið av fólki í arbeiðsførum aldri. So hvørt sum talið av eldri fólki økist, fara almennu útreiðslurnar til vælferðartænastur so sum heilsuverk og eldrarøkt, at veksa munandi, og tað fer at fáa stóra ávirkan á fíggarpolitiska **haldførið** hjá landskassanum um ongar nýskipanir verða gjørdar á inntøku- og/ella útreiðslusíðuni. Føroyar standa sostatt fyri eini veksandi haldførisavbjóðing. Mátað í mun til BTÚ á 26 mia. kr. í 2023, eru 141 mió. kr. (0,5% av BTÚ) ikki eitt stórt avlop. Hetta bæði sæð í mun til konjunkturstøðuna í lötuni og í mun til haldførisavbjóðingina – í so máta átti avlopið í 2023 at verið størri. Neyðugt er tí, at landstýrið ger langtíðarætlanir fyri fíggarligu gongdina - ikki bara fyri landskassan, men eisini fyri kommunurnar - tí stórar avbjóðingar eru fyri framman, nú ið eldraøkið liggur hjá kommunum. Givið er at tað verður neyðugt við fíggarligum nýskipanum.

Konjunkturmeting várið 2023

I 1 Inngangur

I 1.1 Meting av vøxstrinum í BTÚ

Búskaparráðið og Hagstova Føroya hava í felag mett um vøxsturin fyri 2023 og 2024, og vegna dagførd hagtøl, endurmett vøxsturin í BTÚ í leypandi prísnum fyri árið 2022. Vøxsturin í BTÚ er endaliga uppgjördur til og við 2021. Vøxsturin í BTÚ í leypandi prísnum hevur Búskaparráðið í samstarvi við Hagstovu Føroya mett til at verða ávikavist 10,8% í 2022, 2,7% í 2023 og 1,3% í 2024¹, sí talvu I 1.

BTÚ-vøxstur í leypandi prísnum

Talva I 1

	2020	2021	2022	2023	2024
	-2,7%	8,0%	10,8%	2,7%	1,3%

Viðm.: 2020 og 2021 er uppgerð hjá Hagstovu Føroya. 2022, 2023 og 2024 eru metingar Búskaparráðsins.

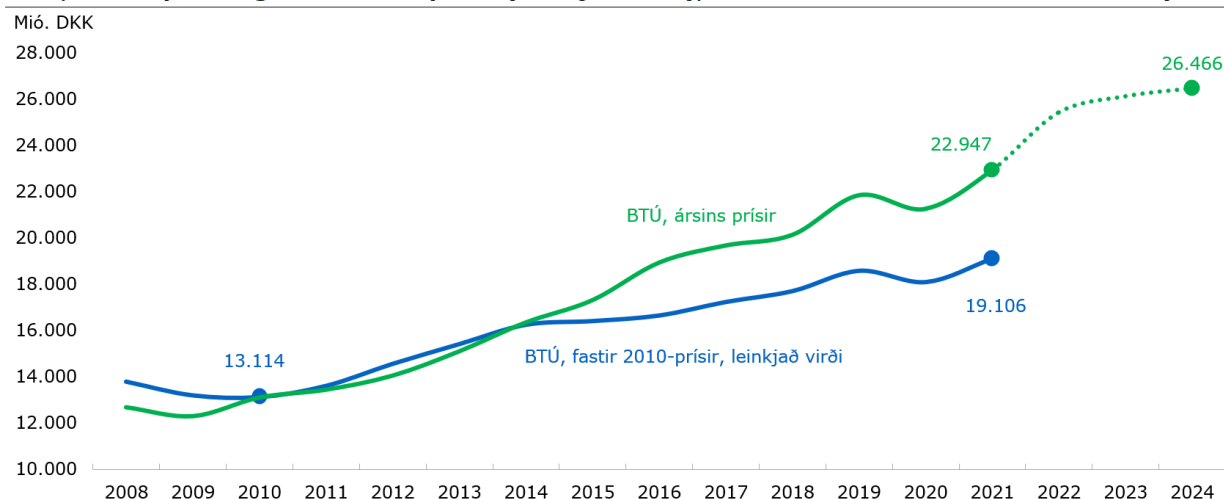
Kelda: Hagstova Føroya og Búskaparráðið.

BTÚ í føstum prísnum vísir reala, tað vil siga nøgdarliga, búskaparvøxsturin. Givið er, at ein stórir partur av vøxstrinum í BTÚ í leypandi prísnum í 2022 stavaði frá prísbroyingum á útlendsku marknaðinum, og at búskaparvøxsturin tískaði vildi verið lægri í føstum prísnum í 2022. Eitt tað størsta íkastið til vøxsturin í BTÚ í 2022, var fiskavøruútflutningurin, og útflutningsvirðið í 2022 vaks vegna øktar prísir, tí nøgdin var lækkað. Í 2023 og 2024 eru prísirnir ikki mettir at veksa eins nógv, sum í 2022, og metti vøxsturin í BTÚ hesi bæði árin verður tískaði lægri, enn í 2022, tá mátað verður í leypandi prísnum. At vit fáa hægri prísir fyri okkara útflutning, sum í 2022, gevur okkum sjálvsagt eina økta vælferð, og tí er BTÚ í leypandi prísnum framvegis eitt hent amboð, men BTÚ uppgjört í føstum prísnum ger, at tað ber til at samanbera vøxsturin í BTÚ tvørturum ár og tvørturum lond, tí prís-vøxsturin er sálðaður frá.

Mynd I 1 vísir føroysku bruttotjóðarúrtøkuna í ávikavist leypandi og føstum prísnum í tíðarskeiðinum 2008 – 2024. Hagstova Føroya hevur júst almannakunngjørt bruttotjóðarúrtøkuna í føstum prísnum, sum er endaliga uppgjört fram til 2021. Árliga broyingin í BTÚ í føstum prísnum er mátið fyri realan búskaparvøxstur. Búskaparráðið hevur í samstarvi við Hagstovuna mett um vøxsturin í BTÚ í leypandi prísnum fram til 2024, og BTÚ er mett at fara uppum 26 mia. kr. í 2023 og gerast um 26,5 mia. kr. í 2024 í leypandi prísnum.

BTÚ, ársins prísir og fastir 2010-prísir (leinkjað virði), 2008-2024

Mynd I 1

Viðm.: Hagstova Føroya hevur gjørt upp BTÚ í ársins prísnum og føstum 2010-prísnum (leinkjað virði) fyri árin 2008 til 2021. BTÚ í ársins prísnum frá 2022 til 2024 eru metingar Búskaparráðsins.

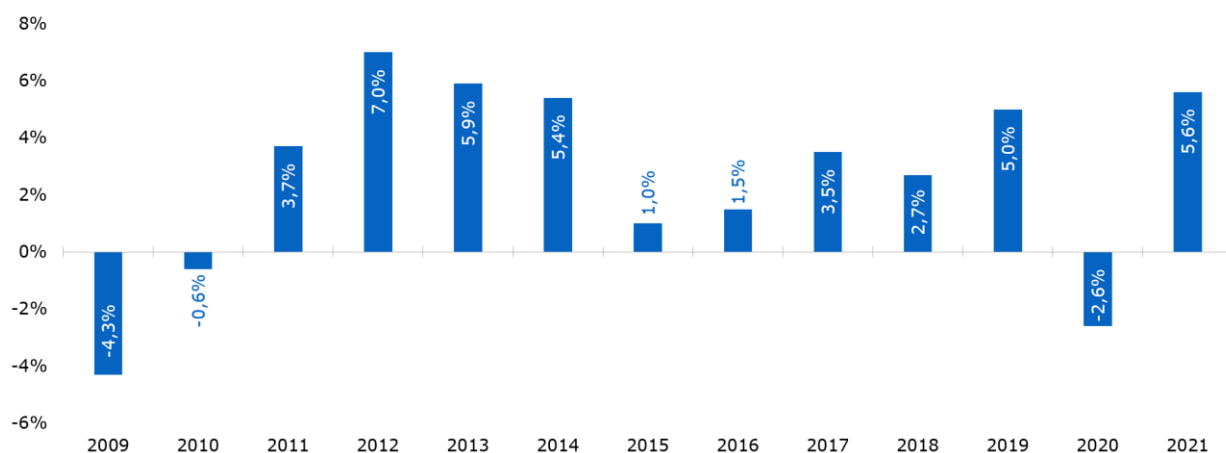
Kelda: Hagstova Føroya

¹ Í heyst 2022 metti Búskaparráðið í samstarvi við Hagstovu Føroya, at vøxsturin í BTÚ í leypandi prísnum fór at verða 11,2% í 2022 og 2,6% í 2023.

Mynd I 2 vísir ársligu broytingina í BTÚ í føstum prísnum fyri árinum 2009 – 2021. Reali búskaparvøksturin var í miðal 2,6% í Føroyum í árunum 2008 – 2021, og tað er hægri, enn í okkara grannalondum. Til dømis var reali búskaparvøksturin í sama tíðarskeiði 1,2% í Danmark og 1,4% í Íslandi. Reali búskaparvøksturin var serliga stórur í Føroyum í árunum 2011 – 2014 og hetta kemur av, at føroyski búskapurin kom fyri seg eftir búskaparligu afturgongdina undir fíggjarkreppuni í 2008; tað eru serliga tænaðstovnin og framleiðsluvinnin (sum eisini inniheldur byggivinnuna), sum vaksa hesi árin. Eisini stavar reali búskaparvøksturin í hesum tíðarskeiði frá tilfeingisvinnuni, sum kemur av, at tað varð fiskað og útflutt størri nøgdir av makreli, enn frammanundan, eftir at Føroyar hevði tillutað sær størri makrelkvotu. Í 2015 minkaði mongdin av útfluttum makreli og laks í mun til árið fyri, og tí er reali búskaparvøksturin ikki eins stórur í 2015 sum í árunum frammanundan. Í 2016 vaks prísurin á laks við nærum 50%, men í 2016 sæst bert ein stórur vøkstur í BTÚ í leypandi prísnum (sí mynd I 3), og ikki tá mátað verður í føstum prísnum (mynd I 2). Í 2019 vaks útflutta mongdin av laks, toski og hýsu í mun til árið fyri, ið gevur ein realan búskaparvøkstur hetta árið. Í 2020 sæst hinvegin eitt fall í realum BTÚ og stavar hetta frá lægri virksemini í eitt nú gisti- og matstovuvinnuni og í flog- og sjóflutningi, umframt at lægri nøgdir vóru útfluttar av fleiri ymsum fiskasløgum meðan koronufarsóttin gjørdi um seg um allan heim. Í 2021 kemur realur búskaparvøkstur av, at føroyski búskapurin fótur sær eftir koronufarsóttina, umframt at útflutningurin av makreli vaks og tøkunøgdin av laks setti met².

Realur búskaparvøkstur, árslig broyting í BTÚ í føstum prísnum, 2009 - 2021

Mynd I 2

Viðm.: Fastir 2010-prísir, leinkjað virði.

Kelda: Hagstova Føroya.

Til metingina av vøksstrinum í BTÚ er nýttur ein búskaparmyndil til framrokningar sum er mentur í Landsbankanum og síðani á Hagstovuni, ið verður viðlíkahildin av Hagstovuni og Búskaparráðnum í felag. Sum íkast til búskaparmyndilin liggja metingar hjá Búskaparráðnum og Hagstovuni av lutum í búskaparligu gongdini, sum verður greitt frá í hesi frágreiðing. Konjunkturfrágreiðingin er skipað í partar eftir eftirspurnar- ella útreiðslupørtunum av BTÚ. Eftirspurningurin eftir vørum og tænaðstovnum kemur frá innlandi til nýtslu og íløgur³, og frá útlandi sum útflutningur. Innflutningurin er partur av innlendis eftirspurninginum og fevnir eisini um tilfarsnýtslu í framleiðsluni. BTÚ er sostatt samansett av hesum eftirspurnarpørtum:

BTÚ = privat nýtsla + privatar íløgur + almenn nýtsla + almennar íløgur + útflutning - innflutning

² Les meira á heimsíðuni hjá Hagstovu Føroya um BTÚ í føstum prísnum, tíðindi 28. februar 2023.

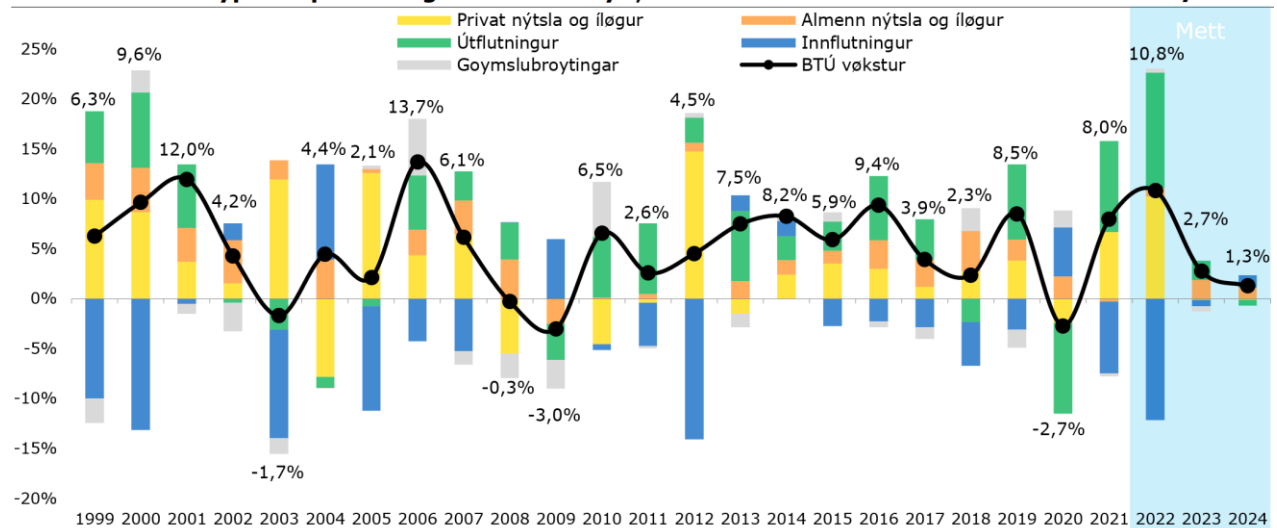
³ Munurin millum nýtslu og íløgur er, at íløgur, sum meginreglu, hava eina livitíð uppá meira enn 1 ár.

I 1.2 BTÚ býtt á vakstrarískoyti

Mynd I 3 vísir vøksturin í BTÚ í leypandi prísnum, og hvar árliga broytingin í BTÚ stavar frá. Vøksturin í BTÚ í leypandi prísnum er mettur til 10,8% í 2022, 2,7% í 2023 og 1,3% í 2024. Vakstrarískoytini eru býtt á ávikavist privata nýtslu og íløgur, almenna nýtslu og íløgur, útflutningur, innflutningur og broytingar í goymslunum. Er innflutningur stórri enn árið fyri, gevur tað eitt negativt íkast til BTÚ vøksturin, tí innflutningur so at siga er ein útreiðsla hjá føroyska búskapinum, meðan øktur útflutningur merkir økta inntøku til føroyska búskapin. Økir tað almenna ella privata sína nýtslu ella íløguvirksemi, merkir tað, at fleiri vørur ella tænastru eru keyptar í mun til árið fyri, sum er ein inntøka hjá onkrum parti av føroyska búskapinum.

BTÚ vøkstur í leypandi prísnum og vakstrarískoyti, 1999-2024

Mynd I 3

Kelda: Hagstova Føroya hevur gjørt upp BTÚ fyri árin 1998 til 2021. 2022 til 2024 eru metingar Búskaparráðsins.

Í 2022 sæst ein høgur vøkstur í BTÚ í leypandi prísnum. Vøksturin í 2022 avspeglar tó ikki eitt munandi størri virksemi, enn árið fyri, men heldur, at vørurnar og tænastru, sum vit útfluttu og innfluttu, vóru øktar í prís. Í 2023 og 2024 eru prísirnir ikki mettir at veksa eins nógv, sum í 2022, og vøksturin í BTÚ í leypandi prísnum hesi bæði árin er tí mettir at gerast lægri, enn í 2022.

Ávísir fyri treystið hjá húsarhaldunum er sambært nýggjastu brúkarakanningini bert eitt lítið vet undir langtíðar miðalið, men húsarhaldini lata illani at tá tey skulu meta um sína fíggjarligu støðu í dag sammett fyri einum ári síðani og tey meta tað ikki vera rætta tíðin at gera størri keyp í lötuni. Øktu rentuútreiðslurnar og dýrkaðu vørurnar skerja tiltøkupeningin, og tað ger at eftirspurningurin eftir vörum og tænastru fellur, tí føroysku húsarhaldini fáa minni fyri pengarnar. Hetta tálmar **privatu nýtsluna** og avmarkar, hvussu stór lán inntøkan megnar at bera. Byggivinnan greiðir frá, at húsarhald eru vorðin meira afturhaldin við at byggja nýtt ella at keypa sethús, sum krevja umvæling, men virkseimið er stórt tá talan er um størri almennar og privatar verkætlanir, bæði í 2023 og 2024.

Privata nýtslan er mettur at verða óbroytt í 2023 í mun til 2022 og verða eitt vet størri í 2024 í mun til 2023, meðan **privatu íløgurnar** eru mettar at gerast lægri í 2023 og 2024 samanborið við í 2022, sum undir einum gevur eitt negativt ískoyti til vøksturin í BTÚ í 2023 og 2024. Hetta kemur ikki av, at innlendis framleiddu íløgurnar fara at lækka í 2023 og 2024 í mun til 2022, men av, at tað í 2022 vóru gjørdar fleiri íløgur í skip, sum ikki verða eins stórar í 2023 og 2024.

Almenna nýtslan er mettur at geva eitt positivt íkast til vøksturin í BTÚ í bæði 2023 og 2024, meðan almennu íløgurnar bert veksa eitt vet í 2023 í mun til 2022 og verða óbroyttar í 2024. Samanlagt geva **almenna nýtslan og íløgurnar** eitt lítið positivt íkast til vøksturin í BTÚ í bæði 2023 og 2024.

Í **útflutninginum** er tókunøgdin av laksi mett at hækka í 2023 og at verða í minsta lagið á sama støði í 2024, sum í 2023. Prísurin á laksi væntast at lækka eitt vet í 2023 í mun til 2022, meðan eitt størri prísfall á laksi væntast í 2024. Av pelagiskum fiski er mett at verða útflutt eitt vet størri nøgdir av makreli í 2023 í mun til 2022, ímeðan 2024 væntast at verða óbroytt. Heildarkvotan fyri sild lækkar í 2023, meðan hon hækkar munandi fyri svartkjaft, og útflutningsvirðið av uppsjóvarfiski samanlagt gevur tí eitt positivt íkast til vøksturin í BTÚ í 2023 og 2024. Á heimaleiðunum eru útlitini hjá toskastovninum sera vánalig, umframt at nøgdin av toski, sum kann fiskast í Barentshavinum, lækkar í 2023. Eisini verður eitt prísfall á toski í 2023 í mun til 2022, meðan bæði nøgd og prís væntast at halda sær í 2024 samanborið við 2023. Hýsustovnurin er hinvegin betri fyri, og tað er tí mett at verða útflutt meira av hýsu í bæði 2023 og 2024, enn í 2022. Eitt sindur lægri prísir væntast at fáast fyri hýsuna í 2023 í mun til 2022, meðan prísurin er mettir at verða óbroyttir í 2024 í mun til 2023. Av upsa verður væntandi eitt vet minni útflutt í 2023 og 2024, enn í 2022, sum tó verður uppvigað at hægri prísi fyrri upsan.

Samanlagt gevur útflutningurin eitt positivt ískoyti til vøksturin í BTÚ í 2023 og eitt lítið negativt ískoyti í 2024. Leggjast skal til merkis, at stóra íkastið til vøksturin í BTÚ í 2022 frá útflutninginum stavaði frá prís-vøkstri, tí útflutningsvirðið vaks ikki í 2022 vegna øktum nøgdum, men øktum prísnum. Í 2023 og 2024 eru prísirnir ikki mettir at veksa eins nógv, sum í 2022 og ískoytini frá útflutninginum til vøksturin í BTÚ verða tí ikki eins stór hesi bæði árin, sum í 2022, men tað merkir ikki, at tað ikki verða útfluttar áleið somu nøgdir í 2023 og 2024, sum í 2022.

Innflutningurin er mettir at gerast eitt vet størri í 2023 enn í 2022, og tí gevur innflutningurin eitt negativt ískoyti til vøksturin í BTÚ í 2023 (tí innflutningur er ein útreiðsla fyri føroyska búskapin). Í 2024 er innflutningurin mettir at minka, sum gevur eitt lítið positivt ískoyti til vøksturin í BTÚ. Prísirnir á vørunum, sum vit innflyta, øktust nógv í 2022, og tað var orsök til stóra negativa ískoytið til vøksturin í BTÚ í 2022. Prísirnir á innfluttu vørunum eru ikki mettir at fara at veksa eins nógv í 2023 og 2024, sum í 2022, og tí eru ískoytini til vøksturin í BTÚ frá broytingum í innflutninginum smá samanborið við í 2022.

I 1.3 Altjóða útlit

IMF metir vøksturin í heimsbúskapinum verða 2,9% í 2023 og 3,1% í 2024 (í føstum prísnum). Metingarnar liggja undir langtíðar miðaltalinum fyri heimsbúskapin, sum í árunum 2000 – 2019 hevur havt ein búskaparvøkstur árliga á 3,8% í miðal. Orsøkirnar til lægra búskaparvøksturin eru millum annað kríggið í Ukraina, rentuhækkingarnar frá miðbankunum og Covid-19 í Kina, sum tó longu er batnað skjótari enn væntað. Globala inflasjónin er mett at lækka frá 8,8% í 2022 til 6,6% í 2023 og 4,3% í 2024.

Í Evropa metir IMF búskaparvøksturin fara at verða 0,7% í 2023 og 1,6% í 2024. Seinast metti IMF búskaparvøksturin í Evropa gerast 1,2% í 2023. Evropeiski miðbankin, ECB, roynir við rentuhækkingunum at køva væntanirnar um framhaldandi veksandi prísir, so prís-vøksturin ikki elvir til hægri lönarkrøv, ið aftur gevur hægri inflasjón. ECB hevur boðað frá, at rentan verður hækkað enn einaferð í mars 2023, og eftirfylgjandi verður tikið støðu um møguliga rentuhækkingar út frá hagtølum um gongdina í prís-vøkstrinum í ES⁴.

⁴ Keldur: World Economic Outlook update, January 2023, [imf.org](https://www.imf.org).

Monetary policy decisions Press release, 2 February 2023, [ecb.europa.eu](https://www.ecb.europa.eu).

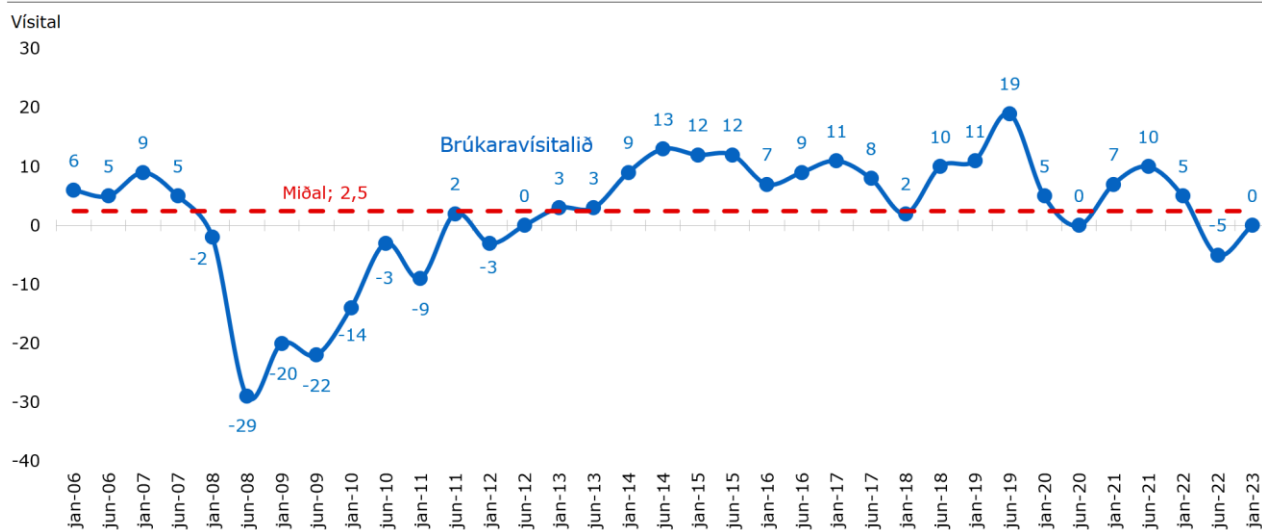
I 2 Privat nýtsla og iløgur

I 2.1 Húsarhaldini

Gongdin í privatu nýtsluni hevur stóra ávirkan á BTÚ, tí privata nýtslan er í stødd á støði við vøruútflutningin og vøruinnflutningin og nýtslan hjá húsarhaldunum er í stóran mun tengd at teirra treysti. Nýggjasta brúkarakanningin hjá Hagstovu Føroya vísir, at føroysku húsarhaldini eru eitt vet meira bjartskygd, enn tey vóru í seinastu kanning frá juni 2022. Ávísir fyri treystið hjá húsarhaldunum er bert eitt lítið sindur undir langtíðar miðalið, sí mynd I 4, men húsarhaldini lata tó serliga illani at tá tey skulu meta um sína figgjjarligu støðu í dag sammett fyri einum ári síðani og tey meta tað ikki vera rætta tíðin at gera størri keyp í løtuni.

Vísital - samlað brúkaravísital fyri føroysku húsarhaldini, jan-06 til jan-23

Mynd I 4

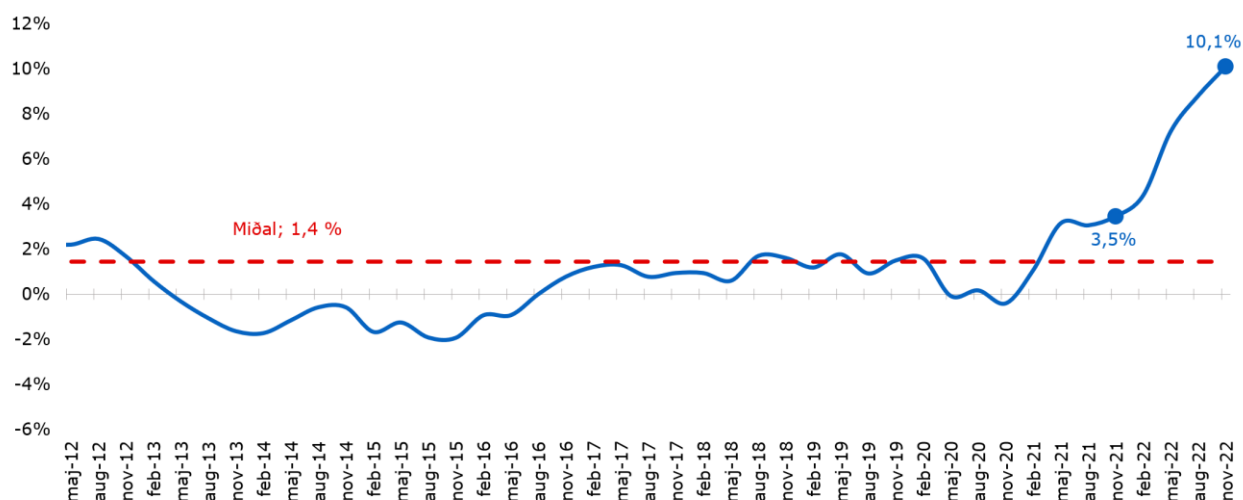

Kelda: Hagstova Føroya.

Brúkaraprístalið er økt við 10,1% í fjórða ársfjórðingi 2022, sí mynd mynd I 5a. Brúkaraprístalið ávirkast serliga av prísbroyingum á brennievni og mati, tí hesar vørurnar fylla ein stóran part av nýtsluni hjá føroysku húsarhaldunum.

Brúkaraprístalið, %-broyting síðani sama ársfjórðing árið fyri, mai-12 til nov-22

Mynd I 5a

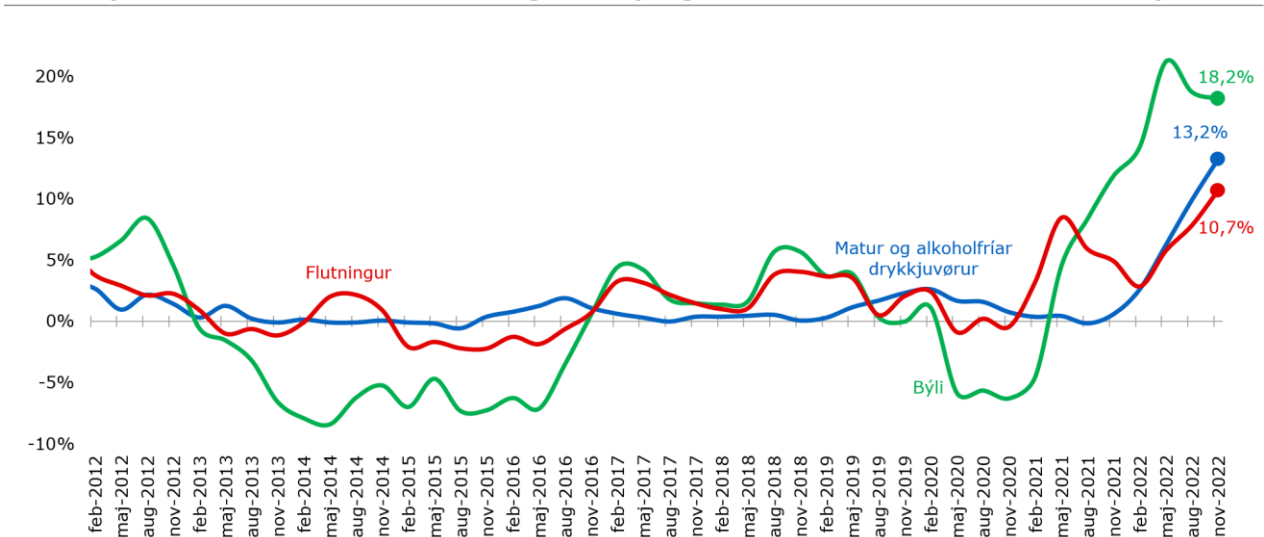
Kelda: Hagstova Føroya.

Í mynd I 5b eru teir 3 vørubólkarnir, sum fylla mest í brúkaraprístalinum, vístir. Tað sæst, at bólkurin 'býli' er øktur nógv; 'býli' er fyri ein stóran part oljunýtsla til upphiting av húsunum, rentuútreiðslur ella húsaleiga og síðani viðlíkahald av sethúsunum. Flutningur er útreiðslur til keyp og rakstur av bili íroknað brennievni til bilin. Tann vørubólkurin, sum fyllir mest í brúkaraprístalinum, er matur og alkoholfríar drygkjuvørur, og hesin er øktur nógv tað seinasta árið.

Av tí at tað júst er matur og brennievni, sum er dýrkað nógv í seinastuni, ger, at húskir við lágari inntøku eru harðari rakt enn onnur, tí ein størri partur av inntøkuni fer til neyðsynjarvørur í mun til hjá teimum, ið hava eina miðal- ella høga inntøku.

Brúkaraprístalið, útvaldir vørubólkar, árlig %-broyting, feb-12 til nov-22

Mynd I 5b

Viðm.: Prosentvøkstur í brúkaraprístalinum í mun til sama ársfjórðing árið fyri.

Kelda: Hagstova Føroya.

Økti livikostnaðurin skerjir tiltøkupeningin, og tað tálmar eftirspurningin frá føroysku húsarhaldunum og harvið við privatu nýtsluna. Hvørt privata nýtslan stendur til at lækka komandi árin, er ilt at siga, tí arbeiðsloysi er neyvan nakað, sum fólk eru stúrin um í lötuni. Føroyski arbeiðsmarknaðurin er framvegis undir trýsti; lönargjaldingarnar vóru størri í 2022⁵, enn árið fyri, løntakaratalið setti aftur met í januar 2023, og arbeiðsloysið er framvegis á einum søguliga lágum støði (249 fulltíðararbeiðsleys ella 0,8% í jan. 2023, sí mynd I 10). Hetta merkir í roynd og veru, at allir arbeiðsførir føroyingar eru í starvi, og tað ger, at flestu føroysku húsarhaldini kunnu varðveita eina vanliga nýtslu, hóast minni nú fæst fyri pengarnar.

Hagtøl fyri kortnýtisluna hjá føroyingum vísa, at føroyingar hava nýtt meira av peningi í 2022 samanborið við undanfarnu trý árin, sí mynd I 6. Hetta merkir ikki neyðturviliga, at nýtslan hjá føroyingum er økt í 2022, men heldur at vørurnar og tænaasturnar, sum føroyingar keypa, eru dýrkaðar í prisi. Sølvan av mati, innbúgvi og klæðum, lækkaði við 10-15% í heyst 2022 samanborið við árið fyri⁶, og tað kann benda á, at nýtsumynstrið er broytt, nú ið gerandisvørurnar fylla meira í samlaðu nýtsumluni, enn áður.

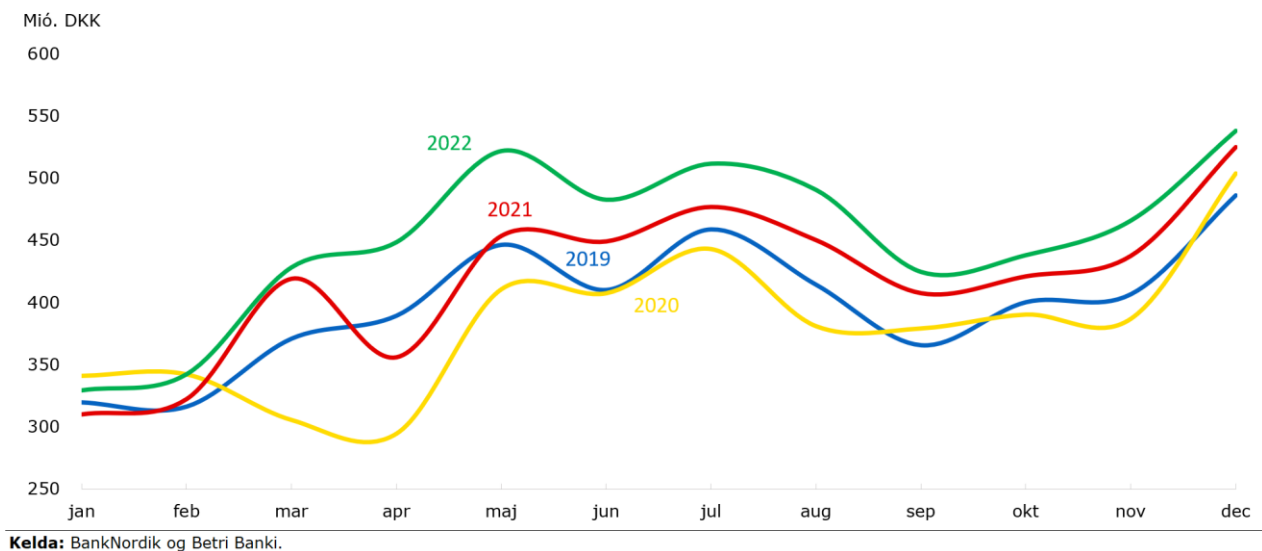
Indikatorar fyri mettu nýtsumluna í 2023 og 2024 verða harumframt gjørdar við støði í innflutninginum av drúgvum og ódrúgvum nýtsumlívum og gongdini í MVG-inntøkum landskassans í mun til lönargjaldingarnar. Innflutningurin av hálvdrúgvum nýtsumlívum (t.d. klæðir) og drúgvum nýtsumlívum (t.d. sjónvørp og bilar) hevur síðani endan av 2021 staðið í stað, ið kann benda á, at nýtslan av hálvdrúgvum og ódrúgvum vørsum er minkað, nú ið vørurnar, vit innflyta, eru vorðnar dýrari í prisi. Hetta

⁵ Árliga broytingin í lönargjaldingum 2021 - 2022 var størst í vinnugreinini Gistihús og matstovuvirki, ið móguliga kemur av, at fleiri starvsfólk eru vorðin sett hetta tíðarskeiðið. Eisini var stórrur vøkstur í lönargjaldingunum í Fiski- og alivinnuni, ið serliga stavaði frá fiskiveiðu, sum kemur av, at ein partur av lönini er manningarpurtur, sum øktist í 2022 orsakað av øktum prísum á fiski. Kelda: Hagstova Føroya, tíðindi 16. Januar 2023.

⁶ Hagstova Føroya, tíðindi 9. januar 2023.

samsvarar við tí, sum handilsvinnan sigur frá, at sølan av stórum og dýrum innbúgvi er lækkað í 2022. Innflutningurin av ódrúgvum vørum, sum eitt nú eru matvørur, er hinvegin økt, og tað kann benda á, at ein størri partur av samlaðu nýtsluni noyðist at fara til matvørur og aðrar líknandi ódrúgvar gerandisvørur, eftir at prísirnir eru hækkaðir.

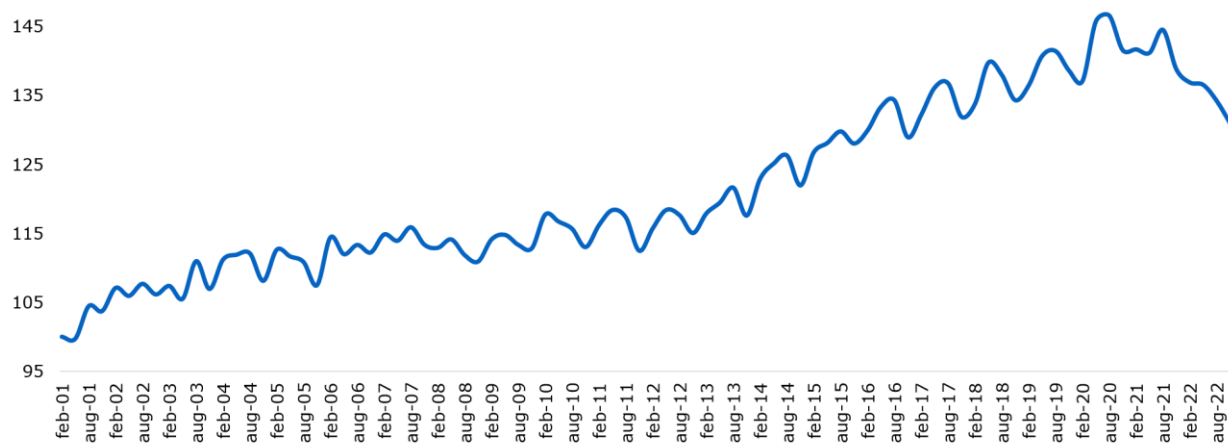
Kortnýtsla hjá færoyingum í Færoyum og uttanlands samanlagt, jan-2019 til des-2022 Mynd I 6

Hóast henda stóra prísavøkstur, eru húsarhaldini sum heild væl fyrri fíggjarliga. Inflasjónin og renturnar hava verið lágar seinasta áratíggju, samstundis sum lønirnar eru øktar, og tað merkir, at húsarhaldini hava fingið ein reallønarvøkstur. Økta inflasjónin hevur tó minkað um henda reallønarvøkstur síðani umleið á sumri 2021, sí mynd I 7. Seinastu níggju árin hava færoysku húsarhaldini harumframt økt um síni innlán í færoysku bankunum⁷; innlánini eru økt 60% í tíðarskeiðinum frá árslok 2013 til árslok 2022.

Lønargongd frároknað prísavøkstur, feb-2001 til nov-2022 (indeks: feb-2001=100) Mynd I 7

Indeks: feb-2001=100

Viðm.: Lønargongdin er útroknað sum lønargjaldingar býttar á talið av løntakarum, sum síðani eru býtt við brúkaraprístalinum. Lønargongdin í fiskivinnu er tikin burtúr, tí hendan ikki fylgir trendinum á færoyska arbeiðsmarknaðinum annars.

Kelda: Hagstova Føroya.

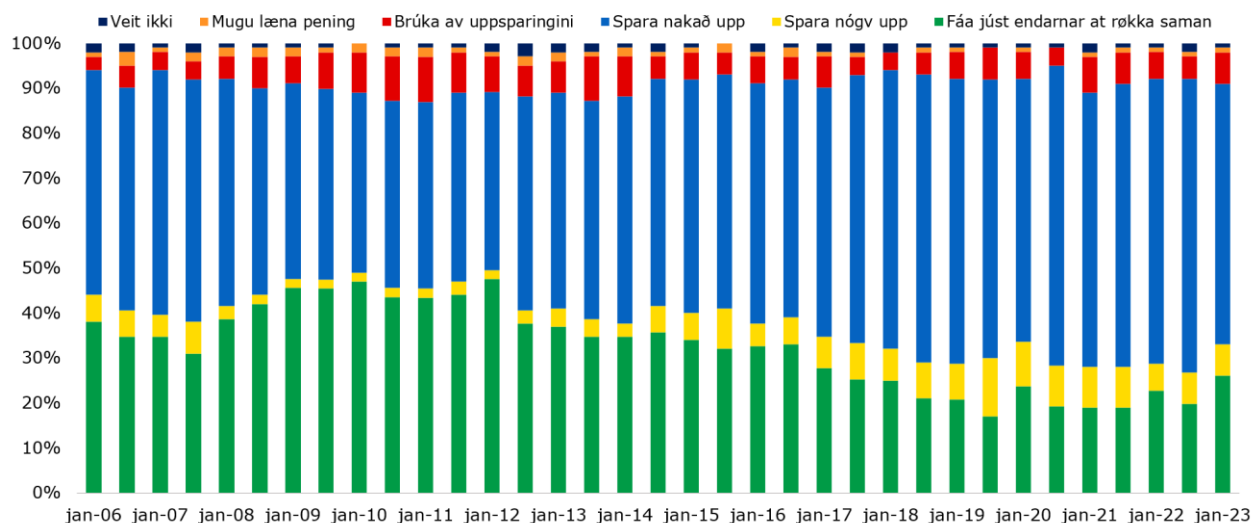
Færoysku peningastovnarnir siga eisini frá, at húsarhaldini ikki biðja um skáa í størri mun enn vanligt, og at trotini ikki eru størri, enn tey plaga at vera. Tó slepst ikki undan, at summi húsarhald, sum longu

⁷ Húsarhald, NPISH ikki íroknaði. Kelda: Landsbanki Føroya, MFI hagtøl.

frammanundan høvdu ilt við at fáa endarnar at røkka saman, eru komin í eini uppafstur verri figgjarligari støðu við seinastu prís- og rentuhækkingunum.

Lýsing av aktuella figgjarstøðuni hjá húsarhaldunum

Mynd I 8

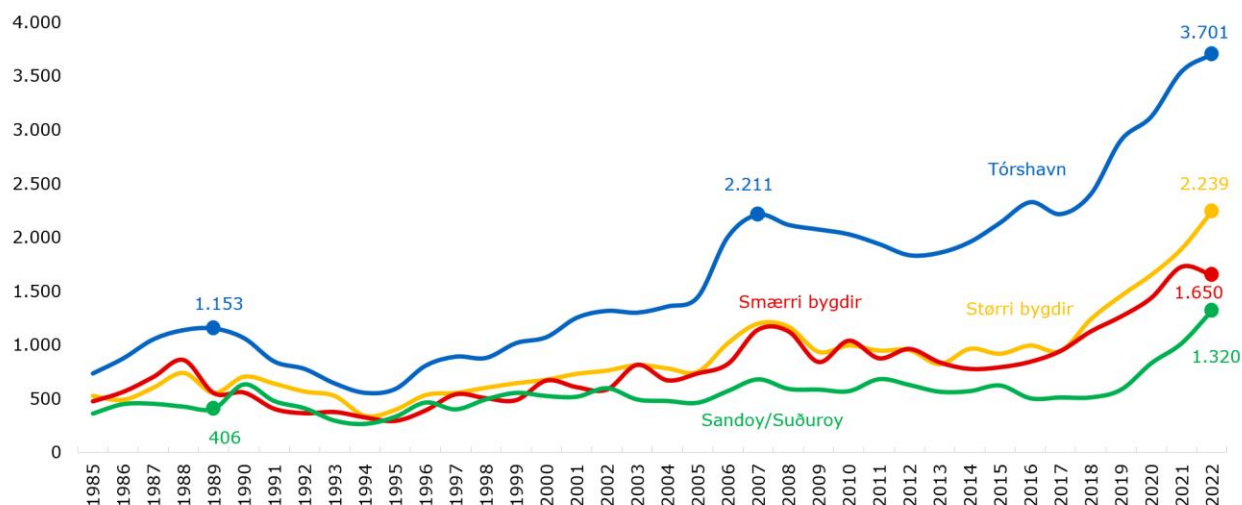
Kelda: Hagstova Føroya.

Eitt vet fleiri húsarhald siga í januar 2023 at tey hava ringt við at fáa endarnar at røkka saman samanborið við kanningin frá í summar 2022, men hesi eru tó munandi færri, enn í árunum rundanum figgjarkreppuna, sí grønu stabbarin í mynd I 8. Verður almennur stuðul latin figgjarliga sperdum familjum, eigur hann at vera miðvísur og avmarkaður til einans at røkka teimum, ið tørva stuðul. Harumframt eigur stuðulin at vera figgjaður; tað vil siga at politikararnir noyðast at minka um útreiðslur aðra staðni á figgjarlógini ella taka meira pening inn, um peningur skal játtast til at figgja henda meirtørv.

Fyri at tálma inflasjónina, hava miðbankarnir í bæði USA og Evropa hækkað renturnar fleiri ferðir í 2022 og nú aftur á vári 2023, ið hevur ført til hægri rentur í Føroyum. Øktu rentuútreiðslurnar og dýrkaðu vørurnar skerja tiltøkupeningin, og tað avmarkar, hvussu stór lán inntøkan megnar at bera og hvussu nógv húsarhaldini kunnu bjóða uppá eini sethús. Í byggivinnuni verður eisini sagt frá, at byggjilfarið er dýrkað so mikið nógv í seinastuni, at fólk eru vorðin afturhaldin við at byggja nýtt ella at keypa sethús, sum krevja umvæling. Meklarar siga somuleiðis frá, at sethús nú liggja longri á sölulistanum, og at tað millum annað eru eldri sethús, sum krevja umvælingar, ið taka longri tíð hjá seljara at sleppa av við.

Miðalprísir fyri sethús, 1985-2022

Mynd I 9a

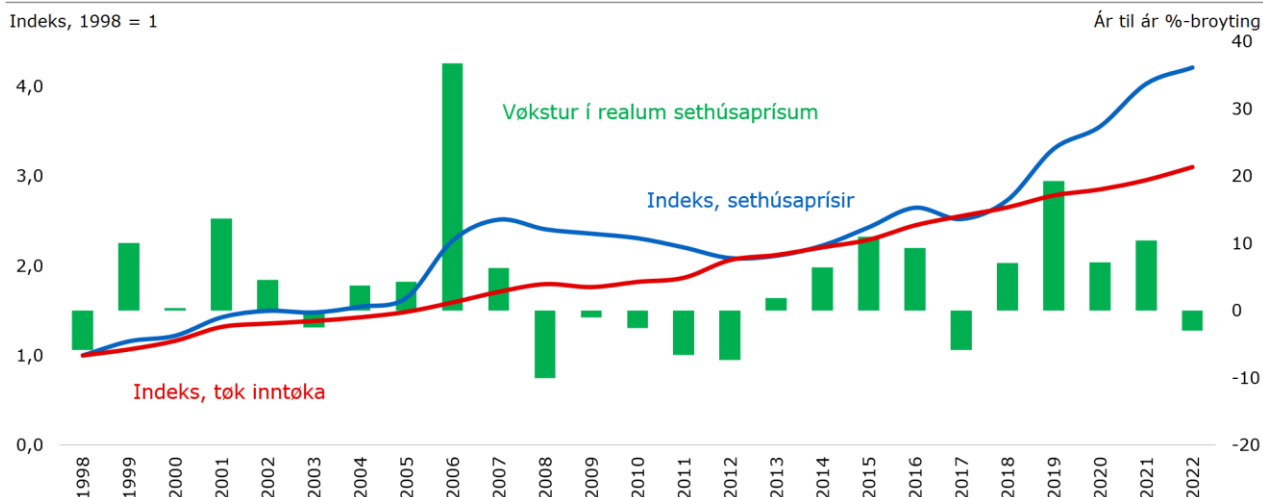
Viðm.: Tórshavn fevnir um miðstaðarakið (Tórshavn, Hoyvík og Argir).

Kelda: BankNordik.

Mynd I 9a vísir gongdina í sethúsaprísum fyri tíðarskeiðið 1985 til 2022. Hóast miðalprísurin í 2022 er hægri enn í 2021, vísa hagtølini, at prísurin á teimum 5% dýrastu sethúsum er minkað í 2022. Hetta er serliga galdandi í Tórshavn og í smærri bygdunum, meðan prísurin á teimum dýrastu 5% sethúsum hinvegin hevur staðið í stað í størri bygdunum í 2022 í mun til 2021. Um einans verður hugt at sethúsum, sum eru yngri enn 40 ár, er miðalprísurin hægri í 2022 enn í 2021 í øllum landinum.⁸

Sethúsaprísir og tøk inntøka, 1998 til 2022

Mynd I 9b

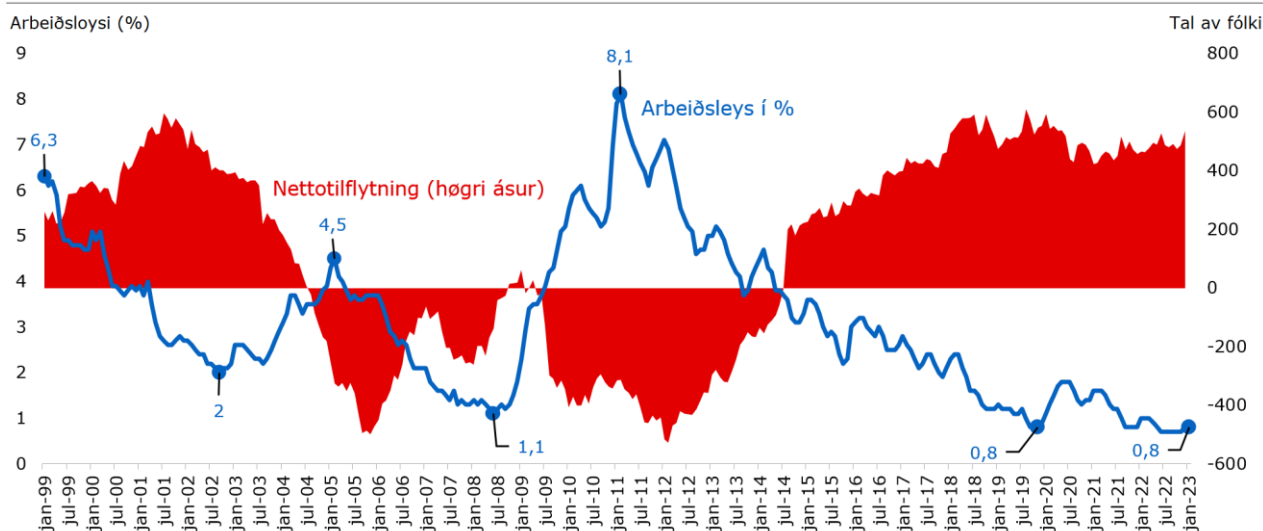
Viðm.: Sethúsaprísirnir umboða miðstaðarakið. Realir sethúsaprísir eru deflateraðir við brúkaraprístalinum. Inntøka er tøk inntøka hjá persónligum skattgjaldarum fram til 2020, árin 2021 og 2022 eru mett út frá vøkstrinum í lønargjaldingum.

Kelda: Landsbanki Føroya, Hagstova Føroya og BankNordik.

Treka útboðið av bústøðum hevur saman við stóra fólkaðvøkstrinum og lágu rentunum seinastu mongu árin verið við til at trýsta sethúsaprísirnar upp; sethúsaprísirnir eru í fleiri ár á rað øktir munandi samanbórið við inntøkurnar hjá húsarhaldunum, sí mynd I 9b.

Arbeiðsloysi og nettotilflyting, jan-99 til jan-23

Mynd I 10

Viðm.: Tøl fyri nettotilflyting einans fram til og við des. 2022

Kelda: Hagstova Føroya og egin útrokning av nettotilflyting, leypandi 12 mánaða samanlegging.

Tað at sethúsini verða seld hóast liggitiðin er longd bendir á, at eftirspurningurin framvegis er størri enn útboðið. Í tíðarskeiðinum frá januar 2014 til januar 2023 er fólkatálið økt við umleið 6.130 persónum, sí mynd I 10. Í sama tíðarskeiði eru góðar 1.495 nýggjar nýibindingar í elkervið hjá SEV, sum eitt met fyri

⁸ Kelda: BankNordik.

nýggjar bústaðareindir. Er talið av persónum í hvørjum húski umleið 3 í miðal í Føroyum⁹, svarar tað til ein tørv á góð 2.040 nýggj býlir, og sostatt er tað bert trýggir fjóðringar av bústaðartørvinum, sum er nøktaður. Hóast hesi tøl ikki svara neyvt til tørvinn, benda tey á ein størri eftirspurning av bústøðum í mun til útboðið.

Tað valdar í løtuni óvissa um útlitini fyri prísgongdina á bústaðarmarknaðinum, men sannlíkt er at teir fella nakað tí tiltøkupeningurin húsarhald hava er lægri orsakað av hægri inflatió og rentum. Mangul á bústøðum er ein týðandi fløskuhálsur, sum kann forða fyri framhaldandi fólka- og búskaparvøkstri komandi árin. Búskaparráðið metir tað vera umráðandi at kommunur við stórum fólka- og búskaparvøkstri framskunda útstykingar av grundstykkjum - serliga til bygging av smærri bústaðareindum, so bráfeingistørvurin skjótari verður nøktaður, og at landið somuleiðis ger sítt íkast við at byggja leigubústaðir.

⁹ Sambært seinastu uppgærd hjá Hagstovu Føroya av húskjum (2020).

I 2.2 Vinnan

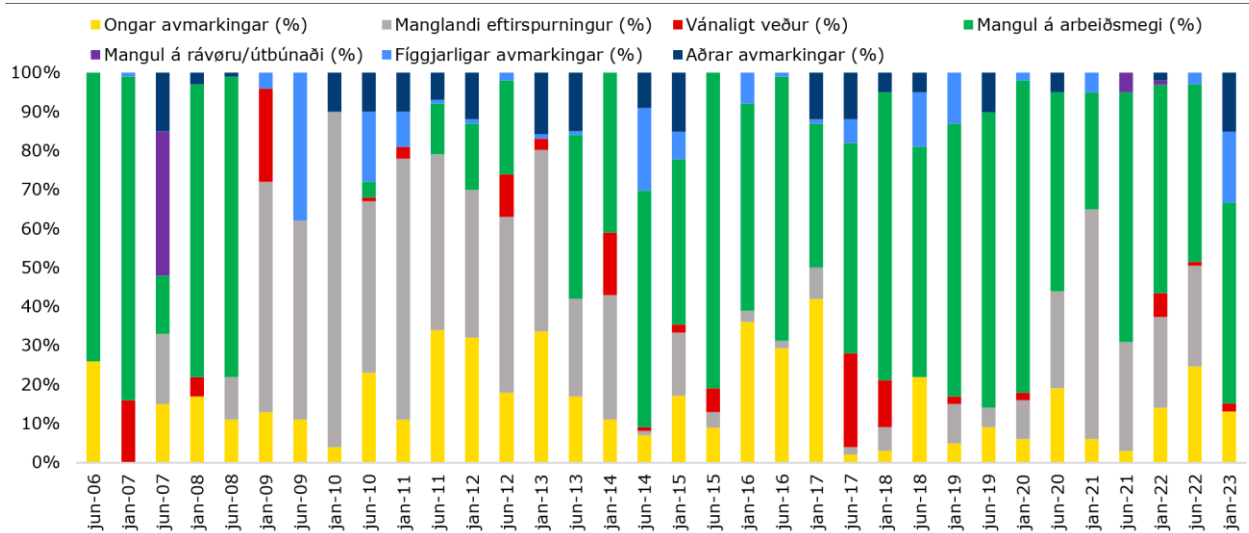
Nýggjasta kanningin av konjunkturbarometrinum hjá Hagstovu Føroya vísir, at ávísir fyrir tilfeingisvinnuna er lækkaður eitt vet síðani seinastu kanning, ið kann vera komið av væntanum um prís-lækkingar á ymsu fiskasløgnum eftir stóru prís-hækkingunum í 2022. Harafturat kunnu politisku útmeldingarnar um broytingar í tøkugjaldi og broytingar í fiskivinnusamstarvinum við Russland hava sína ávirkan. Í handilsvinnuni væntast lægri søla komandi árið. Handilsvinnan greiðir frá, at føroyingar hava skift yvir til bíligari gerandisvørur, og at sølan av stórum og dýrum innbúgvi er lækkað. Smásøluvísitalið¹⁰ vísir samsvarandi, at húsarhaldini eru farin at eftirspyrja minni av bæði húsbúnaði, klæðum og matvørurum. Í tænastráðvinnuni væntast somuleiðis lægri virksema komandi árið og tað kann millum annað skyldast hægri prísir. Ferðavinnan letur væl at komandi hásesong og enn tykjast útlendsku ferðafólk at vilja ferðast til Føroya hóast renturnar og inflasjónin er økt, men bíleggingarnar eru færri og útlendsku ferðafólkini bíleggja í seinastu løtu, og tí er enn óvist, hvussu summarið fer at hilmast í 2023.

Í byggivinnuni sæst hinvegin ein stór hækking í vísitalinum. Hetta kemur av, at fleiri stórar verkætlanir eru í gongd hjá landi, kommunum og privatum fyrirkøpum, ið merkir, at stóru aktørarnir í byggivinnuni hava tryggjað arbeiði í minsta lagið 2 ár fram. Smærri fyrirkøpur, ið byggja sethús, boða hinvegin frá, at húsarhaldini eru vorðin meira afturhaldandi tá tað kemur til at byggja nýtt og at keypa eldri sethús, ið krevja umvælingar, og orsøkin er stóru hækkingarnar í tilfarsprísum og rentum. Hetta kann vera ein av orsøkunum til, at ljósabláa økið, sum umboðar fíggarliga avmarkingar, er økt í januar 2023 í mun til juni 2022, sí mynd I 11.

Grøna økið í mynd I 11 er somuleiðis økt síðani seinastu kanning. Sum skilst hevur nýggja Fast Track skipanin bøtt um umstøðurnar hjá eitt nú ferðavinnuni, men byggivinnan hevur enn avbjóðingar við at skaffa arbeiðsmegi. Serskipanirnar, sum geva skattligan fyrirmin hjá millum annað handverkarum at arbeiða uttanlands, eru tíska ikki til gagns fyrir føroysku byggivinnuna, tí tað er stórir eftirspurningur eftir skikkaði arbeiðsmegi í byggivinnuni í Føroyum og trýst er á lønunum.

Konjunkturbarometrið fyrir byggivinnu - avmarkingar í framleiðsluni, jun-06 til jan-23

Mynd I 11

Kelda: Hagstova Føroya.

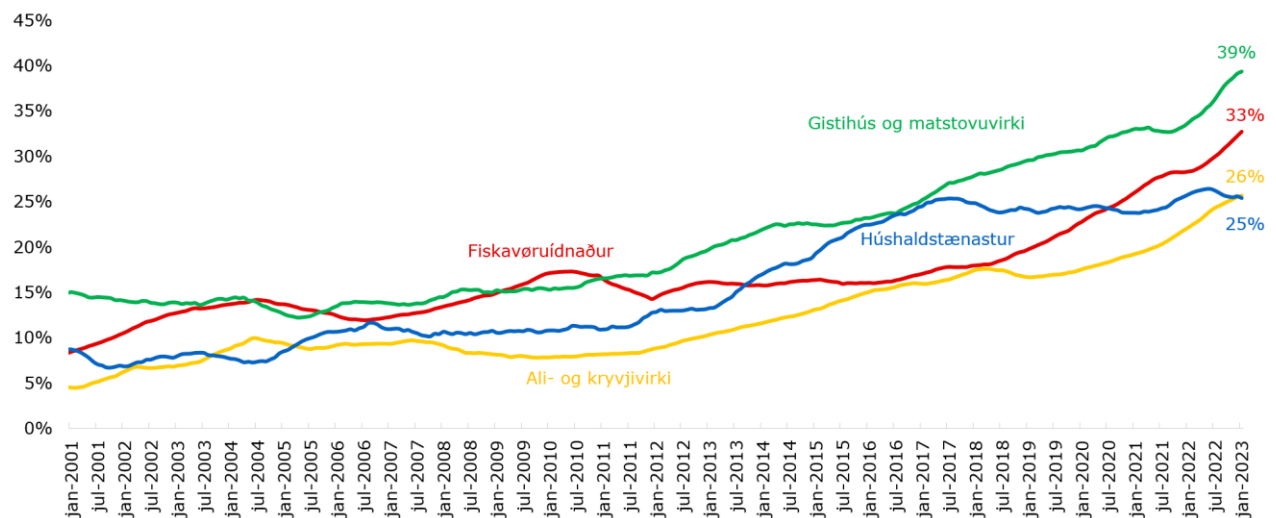
Í kanningin frá januar 2023 boðar byggivinnan ikki frá manglandi eftirspurningi (gráa økið), sum annars hevur gjørt seg galdandi seinastu 2 - 4 árin, men her er mettt at vera talan um eftirspurning til størru byggifyrirkøkurnar frá landi, kommunum og stórum privatum fyrirkøpum, tí smærri byggifyrirkøkurnar, sum byggja og umvæla sethús, hava boðað frá lægri eftirspurningi frá húsarhaldunum. Búskaparráðið hevur áður gjørt vart við, at tað er heldur óheppið at tað almenna, tað vil siga land og kommunur, leggja óneyðugt trýst á byggivinnuna við at seta í gongd stórar byggiverkætlanir í góðum tíðum, samstundis sum tað privata ger stórar íløgur. Hetta tí eftirspurningurin hjá tí almenna økir uppáftur meira um

¹⁰ Hagstova Føroya, tíðindi 9. januar 2023.

eftirspurningin eftir arbeiðsmegi í byggivinnuni, sum elvir til lønartrýst í byggivinnuni og harvið dýrkar byggiverkætlanirnar hjá bæði tí almenna og privata, umframt at upptaka arbeiðsmegi, ið annars kundi nøkta eftirspurningin hjá húsarhaldum.

Útlendsk arbeiðsmegi býtt á vinnugreinar, jan-2001 til jan-2023

Mynd I 12a

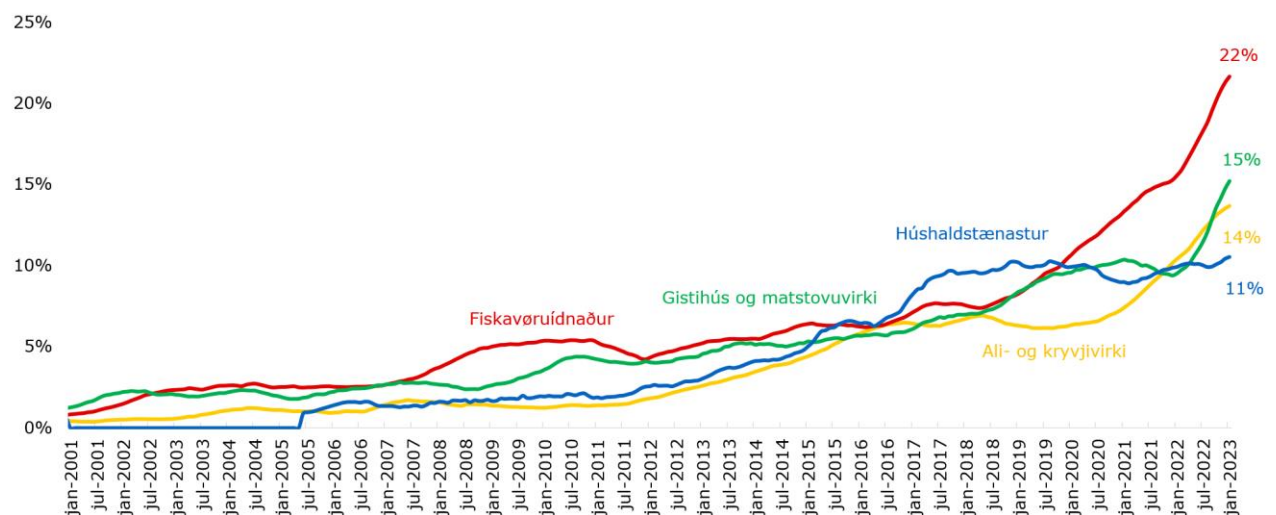
Viðm.: Útlendsk arbeiðsmegin er roknað sum leypandi 12 mðr. miðal.

Kelda: Hagstova Føroya og Landsbanki Føroya.

Útlendsk arbeiðsmegin, sum vinnan eftirspyr, verður nýtt millum annað innan byggivinnu, fiskavøruíðnað og gisti- og matstovuvirksemi. Mynd I 12a vísir lutfallið av útlenskari arbeiðsmegi burturav samlaðu arbeiðsmegini í Føroyum innan hesar fyra vinnugreinar; fiskavøruíðnað, gistihús- og matstovuvirki, ali- og kryvjivirki og húshaldstænaður¹¹. Eitt nú var lutfallið av útlenskari arbeiðsmegi, sum starvast á flakavirkjum (fiskavøruíðnað) 16% í desember 2012 og 33% í januar 2023, og útlendsk arbeiðsmegin í ali- og kryvjivirkjum var 10% í desember 2012 og 26% í januar 2023.

Ikki-evropisk arbeiðsmegi býtt á vinnugreinar, jan-2001 til jan-2023

Mynd I 12b

Viðm.: Útlendsk arbeiðsmegin er roknað sum leypandi 12 mðr. miðal.

Kelda: Hagstova Føroya og Landsbanki Føroya.

Verður einans hugt eftir arbeiðsmegi, ið kemur aðrastaðni frá enn Evropa, sæst ein broyting frá tí at nýggja Fast Track skipanin varð sett í verk fyri triðjaland borgarar í november 2021. Síðani árslok 2021

¹¹ Koma danir til Føroya at arbeiða, verða teir ikki roknaðir sum útlendsk arbeiðsmegi í hesum hagtølunum, tí tað ber ikki til at sálða føroyingar, sum eru føddir í Danmark úr hagtølunum og eyðmerkja teir sum verandi føroyingar og ikki danir.

eru serliga lutføllini av ikki-evropeiskari arbeiðsmegi vaksin í vinnugreinunum gistihús og matstovuvirki, og fiskavøruídnaður, sí mynd I 12b.

Stórur tørvur er á arbeiðsmegi í løtuni, og við lítlum og ongum arbeiðsloysi merkir hetta, at núverandi arbeiðsmegi hevur eina sterka samráðingarstöðu. Í hesum tíðum, meðan húsarhaldini eru rakt av stórum prísvøkstri og hækkandi rentum, kann hugsast, at lága arbeiðsloysið og stóra arbeiðstrotið ávirka lønarsamráðingarnar. Fast Track skipanin (bæði tann fyri í og uttanfyri ES-lond) ger tó, at trýstið minkar.

Nýggja Fast Track skipan hevur nøktað stóra eftirspurningin eftir starvsfólki í fleiri vinnugreinum, meðan byggivinnan enn hevur avbjóðingar við at fáa skikkaða arbeiðsmegi, og tí áttu serskipanirnar, sum geva skattligan fyrimun hjá føroyingum at arbeiða uttanlands, at vera avtiknar. Eisini kann spurnartekin setast við, hvørt tað er skynsamt fyri føroyska búskapin at hava eina skipan sum fiskavirkisskipanin, ið fastheldur arbeiðsmegi í eini vinnu, sum ikki hevur tørv á arbeiðsmegini alt árið runt, tá tørvurin er so mikið stórur aðrastaðni á føroyska arbeiðsmarknaðinum, bæði í tí privata og tí almenna (eitt nú á barnaansingar- ella eldraðkinum).

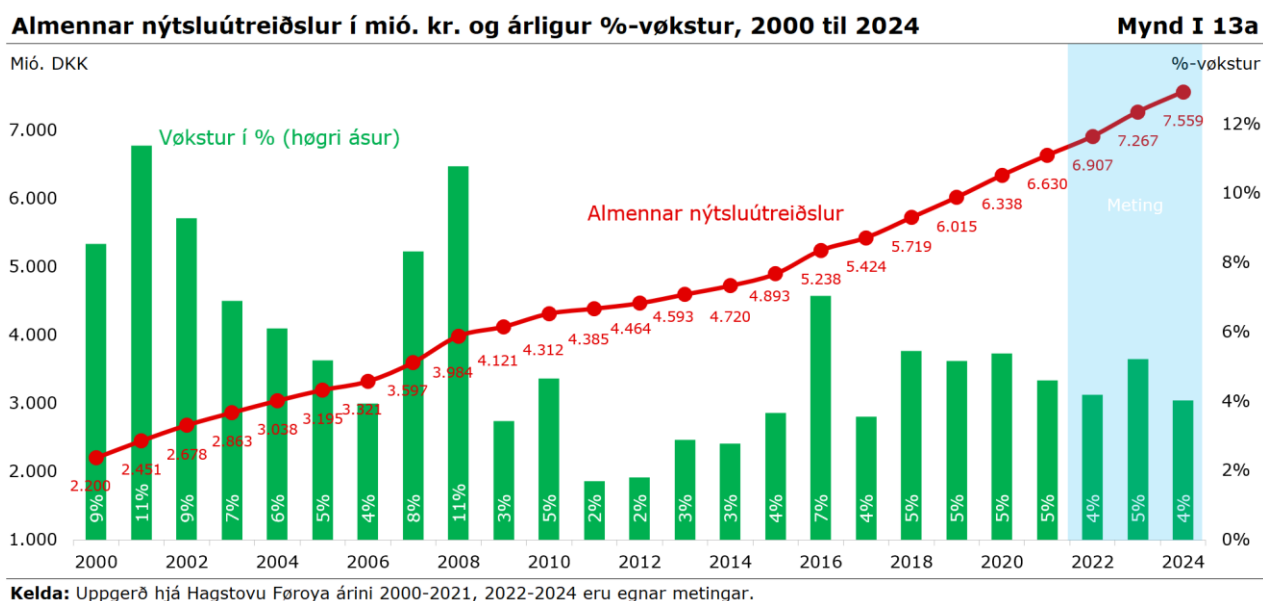
Búskaparráðið hevur mett tørvin á starvsfólki í almannaverkinum og eldrarøktini at fara at vaksa munandi komandi tíðina vegna demografisku gongdina. Komandi 10 árin fer talið av eldri fólki yvir 80 ár at vaksa við 1.200 fólki, ella áleið 50%, ið krevur ein øktan starvsfólkahóp. Búskaparráðið setti á vári 2021 tørvin verða á meira enn 1.000 fleiri starvsfólki innan eldrarøkt, góðar 100 eyka sjúkrarøktarfrøðingum til sjúkrahúsverkið, og nærum 800 eyka starvsfólk til almannaverkið.¹²

¹² Evnisfrágreiðing Búskaparráðsins um vælfæðarøkið, várið 2021.

I 3 Almenn nýtsla og íløgur

I 3.1 Nýtslan hjá almennari fyrisiting og tænastru

Mynd I 13a vísir gongd og vøkstur í nýtsluni hjá almennari fyrisiting og tænastru, sum uppgjørt í tjóðarroknsskapinum. Nýtsluútreiðslur hjá almennari fyrisiting og tænastru fevna um nýtsluútreiðslur hjá landi, kommunum, sosialum grunnum og ríki, men ikki fyrirøkum undir almennum ræði. Tølini fyri 2022-2024 byggja á metingar¹³.

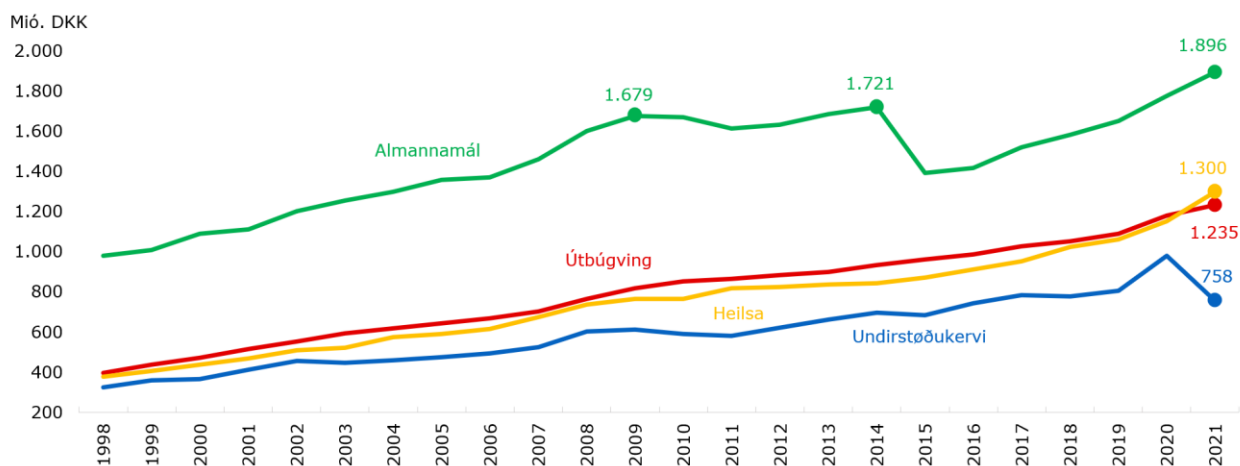
Árin 2018-2021 veksur almenna nýtslan 5% árliga, sum er ein stórir vøkstur í hákonjunktur. Vøksurin verður mettur at vera um 5% í 2023 og 4% í 2024. Tað eru í størsta mun lønarútreiðslur á vølfæðaðkinum, t.d. í heilsu- og almannaverkinum hjá landinum, sum økjast, ið gera seg galdandi fyri árin 2023 - 2024. Lønargjaldingar eru eisini settar at økjast hjá kommununum hesi bæði árin, sum millum annað røkja eldraðkið, og somuleiðis veksa útreiðslurnar til fólkapensjónur orsakað av fleiri pensjónistum. Broytta lógin um javningarprosent til almannaveitingar merkir, at útreiðslurnar til fólkapensjón vaksa í 2023 í mun til í 2022 tí pensjónurnar verða javnaðar við prís- og lønarvøkstri. Javningarprosentin verður tó ikki hægri, enn hvat lønarsamráðingarnar náa fram til av lønarvøkstri fyri alment sett starvsfólk. Javningarprosentin er sett til 1,25% í 2023.

Mynd I 13b vísir gongdina í útvaldum rakstrarútreiðslum hjá landinum. Almennamál fevnir til dømis um eldrarøkt og umorganartænastru íroknað almennar flytingar so sum fólkapensjón. Útreiðslurnar hjá landinum til almennamál fella í 2015 tá ið eldraðkið varð lagt út til kommunurnar, men rakstrarútreiðslurnar til almennamál eru longu komnar uppum hetta stóðin vegna veksandi tørvi. Posturin heilsa veksur stóðugt í vísta tíðarskeiðinum. Í jättanarkørmunum eru útreiðslurnar til landssjúkrahúsið framskrivaðar við einum ávísam prís og lønarvøkstri, men ivasamt er um hesar framskrivingar taka fulla hædd fyri vaksandi talinum av eldri fólki komandi 10 árin. Væntast má stóðugt vaksandi útreiðslur til heilsuverk, eldrarøkt og almannaverk vegna demografisku broytingarnar komandi árin (sí eisini frágreiðing Búskaparráðsins á vár 2015).

¹³ Tjóðarroknsskapurin fyri almenna geiran byggir á almennar roknskapir, m.a. landsroknskapin og kommunuroknskapir og roknskapir fyri summar almennar grunnar og stovnar, sum ikki eru á fíggjarlógini. Bólkingar í hesum roknskapum eru ikki altíð samanfallandi við bólkingar í tjóðarroknsskapinum, og eitt ávíst fyrivarni krevst tí í brúki av tølunum.

Útvaldir rakstrarpostar hjá landsfyrising, 1998-2021

Mynd I 13b

Kelda: Hagstova Føroya (COFOG).

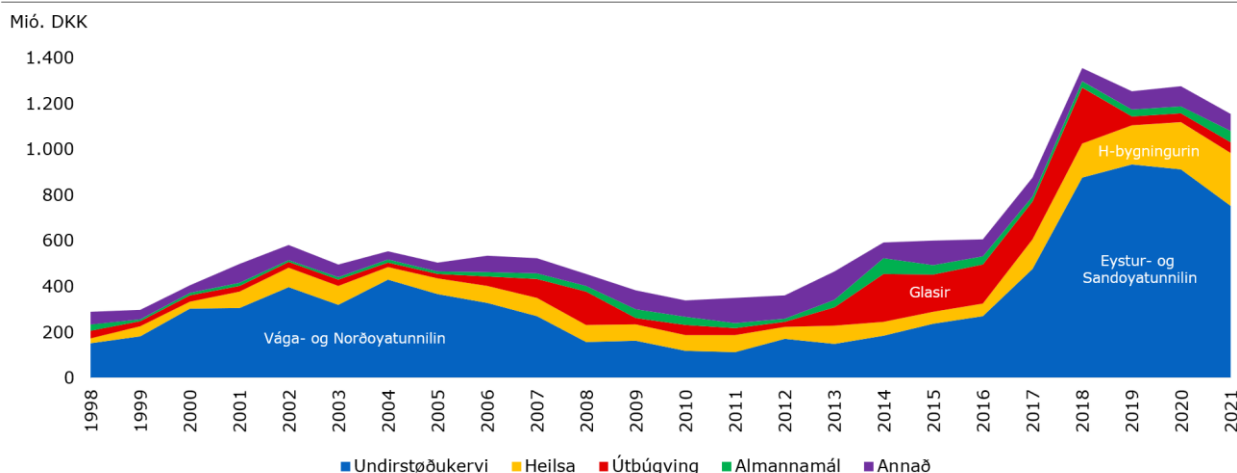
Posturin undirstøðukervi (í COFOG Búskaparviðurskipti) fevnir um rakstrarútreiðslur til undirstøðukervið. Ymisk sløg av viðlíkahaldi av undirstøðukervinum verða eitt nú í roknskapinum hjá Landsverki roknaði sum rakstur, meðan tey í hesum hagtølunum verða roknaði sum íløgur. Sum meginregla er viðlíkahald, ið hevur eina livitíð longri enn 1 ár, roknað sum ein íløg, og er tá fevnt av íløgupostunum hjá landsfyrisingini, sí mynd I 14a.

I 3.2 Íløgur almenna geirans

Mynd I 14a vísir íløgútreiðslurnar hjá landsfyrisingini frá 1998 til 2021 býtt á útvaldar íløgupostar. Eftir skapinum í mynd I 14a at døma tykjast løgurnar hjá landinum at vera konjunkturviðgangandi. Undan altjóða fíggjarkreppuna í 2008 síggjast stórar íløgur í undirsjóvartunlarnar Vága- og Norðoyartunnin (einsans ein triðingur varð fíggjaður við brúkaragjöldum).

Íløgupostar hjá landsfyrising, 1998-2021

Mynd I 14a

Viðm.: Umframt nýgerð og -bygging, verður viðlíkahald við livitíð longri enn eitt ár roknað sum íløg. Tey smæstu COFOG bólkarnir verða í myndini savnaðir undir eitt. Hesir íløgubólkir eru almennar samfelagstænastur, frítíð og mentan, umhvørvisvernd, lóg og trygd, og íbúð og

Kelda: Hagstova Føroya (COFOG).

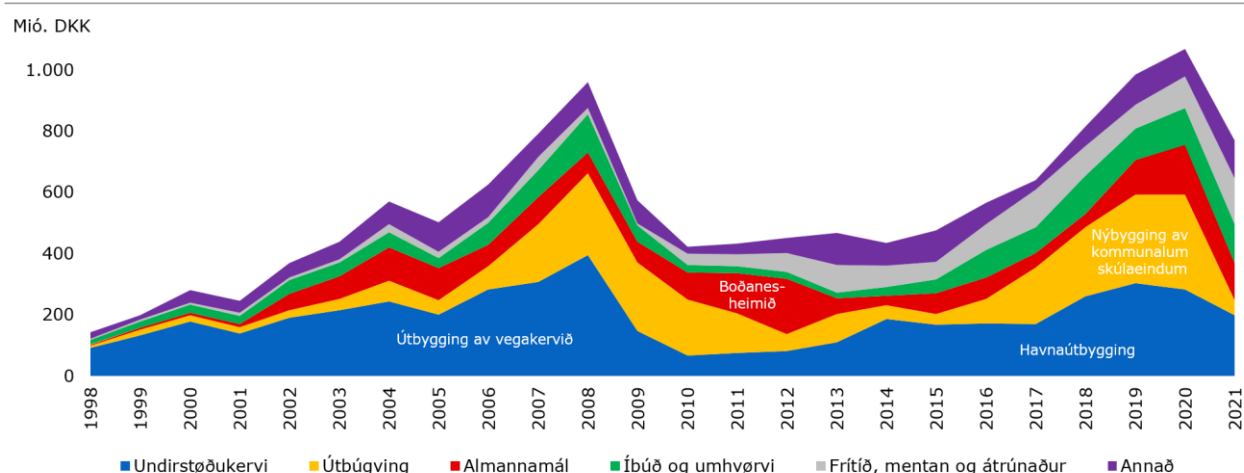
Síðani eru íløgútreiðslurnar støðugar fram til 2013, tá ið farið verður undir at byggja Glasir. Síðani 2016 hava íløgútreiðslurnar av álvara tikið dik á seg. Serliga skara íløgurnar í Eystur- og Sandoyartunnin framúr, men harafturat verða fleiri stórar verkætlanir í árunum eftir 2016. Millum annað kunnu nevast

Hvalbiar- og Fámjinstunnilin, Dalstunnilin, tunlarnir Norður um Fjall og útbyggingin av Landssjúkra-húsinum (H-bygningurin).

Mynd I 14b vísir íløgútreiðslurnar hjá kommunum frá 1998 til 2016 býtt á íløgupostar. Verður samanborið við íløgurnar hjá landsfyriritingini sæst, at íløguvirksemið hjá kommununum eisini er konjunkturviðgangandi, og í uppaftur størri mun. Íløguvirksemið hjá kommununum nærur fjúrfaldast í árunum 2000 til 2008, men fellur síðani í helvt tá fígjarkreppan rakar. Í árunum 2006 - 2008 veksur bláa økið tí tá ger millum annað Tórshavnar kommuna íløgur í vegakervið, og í árunum 2014 og fram fer útbyggingin í Tórshavnar Havn í gongd (bláa økið). Burtursæð frá nøkrum stórum, ítøkiligum ílögum – millum annað Boðanesheimið, Ósaskúlin og skúlarnir á Argjahamri og við Løgmannabreyt – er lítið virksemi fram til 2016, tá íløguvirksemið hjá kommunum aftur økist. Í 2019 var íløguvirksemið hjá kommunum aftur á støði við virksemið undan fígjarkreppuna. Á myndini sæst, at íløgurnar tykjast at minka í 2021, og tað skyldast at gula økið minskar og tað er tí fleiri skúlar vera lidnir í 2021, eitt nú skúlarnir á Fløtum, á Skúlatrøð og Fuglafjarðar Skúli.

Íløgupostar hjá kommunufyririting, 1998-2021

Mynd I 14b

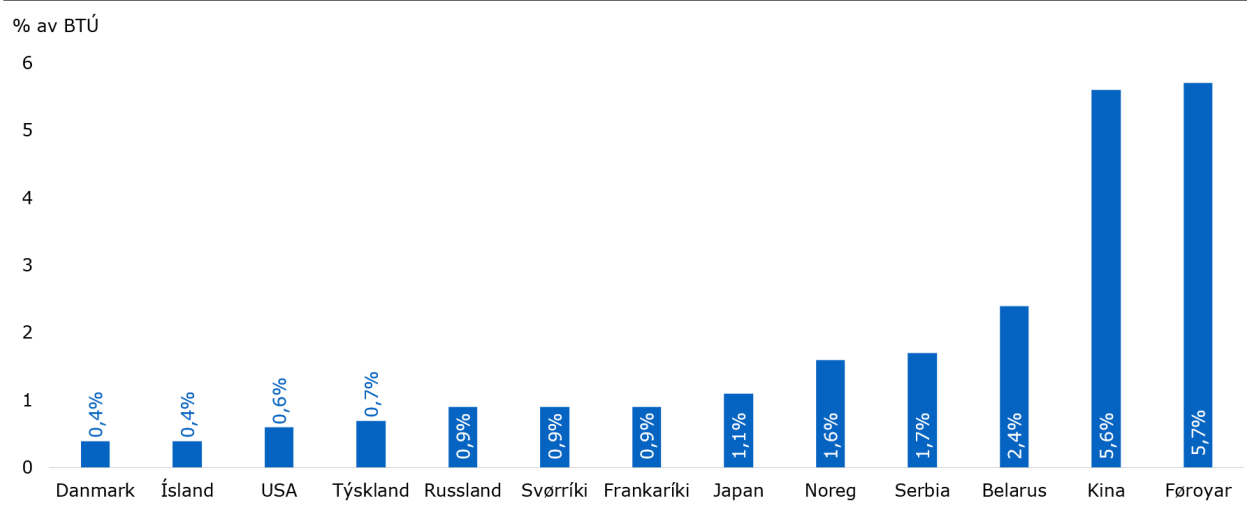
Viðm.: Umframt nýgerð og -bygging, verður viðlíkahald við lívitið longri enn eitt ár roknað sum íløg. Teir smæstu COFOG bólkarnir verða í myndini savnaðir undir eitt. Hesir íløgubólkir eru almennar samfelagstænastur, umhvørvisvernd, heilsa, og lóg og trygd.

Kelda: Hagstova Føroya (COFOG).

Tað er umráðandi, at tað almenna undir einum strembar eftir eini støðugari gongd í almennum ílögum fyri at stabilisera gongdina í búskapinum. Sum báðar myndirnar, Mynd I 14a og I 14b, vísa, hevur tað ikki gingið væl at halda eina javna íløgugongd hesi 23 árini (1998-2021). Bæði land og kommunur hava tørv á miðvísari stýring og samskipan av ílögum, eins og tørvur er fyri samskipan av íløguvirksemið hjá fyrirkum undir almennum ræði. Her er pláss fyri ábótum. Sum nú er, tykjast kommunurnar eisini hava trupult við at halda skilagóða planlegging av sínum íløguvirksemi, millum annað tí tær ikki meta seg hava heimild til at leggja pening til síðis, hóast lógarverkið ikki avmarkar uppsparing til planlagdar íløgur í kommununum.

Mynd I 14d samanber samlaðu íløgurnar í undirstøðukervi hjá almennari fyririting og tænastu tvørturum lond sum prosentpartur av BTÚ. Hóast hendan uppgerð vanliga ikki fevnir um almenn partafeløg, er skuldin hjá P/F Eystur- og Sandoyartunlar roknað uppí samlaðu íløgurnar, tí landskassin veðheldur fyri hesa skuldina. Tí 2019 vóru íløgur í undirstøðukervi í Føroyum 5,7% av BTÚ. Verður hetta tal samanborið við hagtøl hjá OECD, eru Føroyar tað landið í heiminum, sum ger størstu íløgurnar í undirstøðukervi; okkum næst er Kina á 5,6% og síðani Hvítarusland á 2,4%. Verður sammett við norðanlondini, er Noreg næst okkum áljóðandi 1,6% av BTÚ í 2019.

Havast skal í huga, at hóast íløgurnar í undirstøðukervið í Føroyum hava verið serliga stórar seinastu árin (mynd I 14a og 14b), er framhaldandi stórt íløguvirksemi í væntu komandi árin. Verður hugt at verkætlanaryvirlitinum hjá Landsverki, kunnu millum annað Gøtudalstunnilin, farleiðin til Vestmanna, Sandavágshálsur (Sandavágur-Miðvágur), og ikki minst Suðuroyartunnilin nevast.

Kelda: Hagstova Føroya (COFOG), OECD

Alneyðugt er longu nú at raðfesta ímillum almennu íløgurnar, tí vaksandi talið av eldri fólki er ein avbjóðing fyri fíggarpolitiska haldførið. Neyðugt er at seta bygging av bústaðareindum í verk, sum effektivisera raksturinn á eldraðkinum. Tað hevði verið skynsam, um politiska skipanin framdi eina ítøkiliga íløguaætlan hjá øllum almenna geiranum undir einum. Hetta merkir samstundis, at politiska skipanin má raðfesta millum allar almennu íløgurnar, ið liggja fyri framman.

I 3.3 Ogn og skuld hjá almennari fyrisiting og tænastu

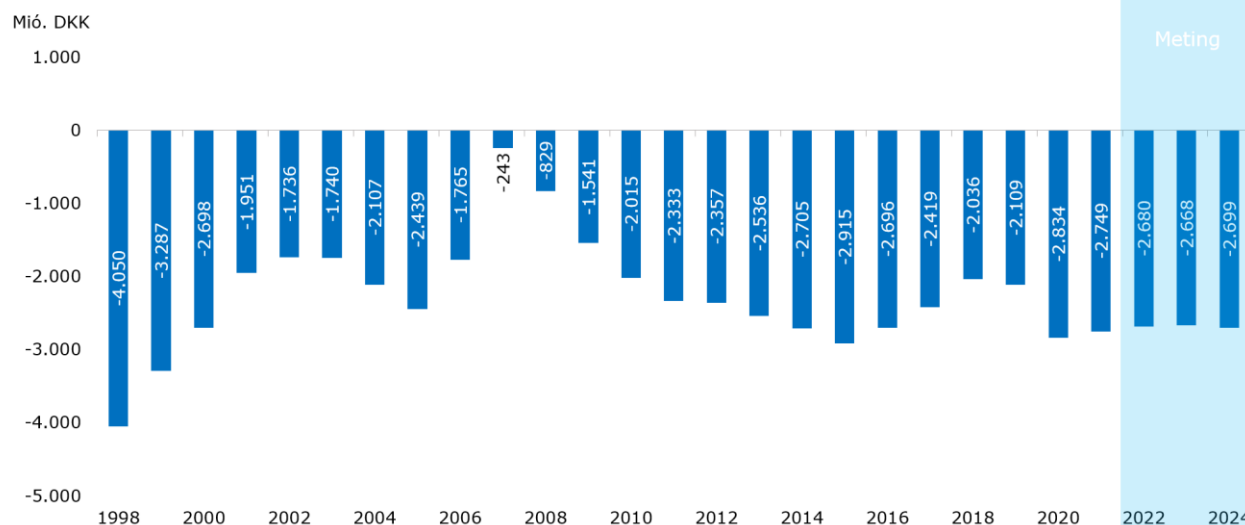
Mynd I 15 vísir gongdina í fíggarligu nettoognini hjá landskassanum árinum 1998-2024 (uttan útbúnað).¹⁴ Eftir altjóða leisti fyri hagtsuppgærd av skuld hjá fyrirkum undir almennum ræði, er veðhaldsskylda fyri undirsjóvartunlar roknað uppí hjá feløgum, sum ikki eru sjálvberandi. Skuldin hjá P/F Eystur – og Sandoyartunlinum er tiskil roknað uppí hjá landskassanum. Landskassin er mettir at hava eina nettoskuld á góðar 2,7 mia. kr. í 2023 og 2024.

Landskassin hevur havt nettoskuld øll árin undantikið í 2007, tá skuldin einans var 243 mió. kr. Í tíðarskeiðinum 2008 til 2015 økti landsstýrið skuldina við samanlagt 2,8 mia. kr. og av hesi orsök lækkaði Moody's kredittmetingina frá Aa2 til Aa3 við negativum útlitum. Hetta merkir, at tað ikki var nóg mikið, at nettoognin hjá landskassanum var nærum null í 2007 beint undan fíggarjarkreppuna fyri at megna tey komandi árin við halli, uttan at missa eitt stig í kredittmetingini. Fíggarstøða landskassans er verri í dag, enn hon var beint áðrenn fíggarjarkreppan rakti, hóast føroyski búskapurin hevur havt stóra framgongd seinastu 10 árin. Nettoogn landskassans eigur at vera so mikið stór, at kredittvirði er til at kunna lána í eini komandi afturgongd. Fyri at økja um nettoogn landskassans krevst yvirskot á fíggarlógini.

¹⁴ Ogn og skuld hjá almenna geiranum eru mett tøl. Skyldur landskassans fyri tænastumannapensjónir og rentugaranti til P/F Lív eru ikki tikin við sum skuld. Heldur ikki er virðið á livandi tilfeingi, sum kundi verið tikið inn við brúkgjaldi, tikið við sum ogn. Veðhaldsskylda landskassans fyri undirsjóvartunlar er roknað uppí hjá feløgum, sum ikki eru sjálvberandi, tað vil siga at skuldin hjá P/F Eystur – og Sandoyartunlinum er roknað uppí hjá landskassanum. Sama er skuldin hjá Vága- og Norðoyartunlinum, og uppgjørt er eftir hesum leisti aftur til 1998. Veðhaldsskyldur vegna tryggingaravtalu hjá Føroya Lívstrygging er gjørd upp til 766 mió. kr. í hálvársroknskapinum fyri 2022. Skyldan fellur tá rentan hækkar. Nettoskylda landskassans fyri tænastumannapensjónir er í 2019 roknað til 5.670 mió. kr. Keldur: Føroya Gjaldsstova, landskassaroknskapurin fyri fíggarárið 2021, s. 256 og hálvársroknskapurin hjá Lív fyrra hálvár 2022.

Nettoogn/skuld (uttan útbúnað) hjá landskassanum

Mynd I 15

Kelda: Gjaldstovan og Búskaparráðið, 2022 - 2024 eru egnar metingar.

I 3.4 Úrslitið á almennu roknskapunum

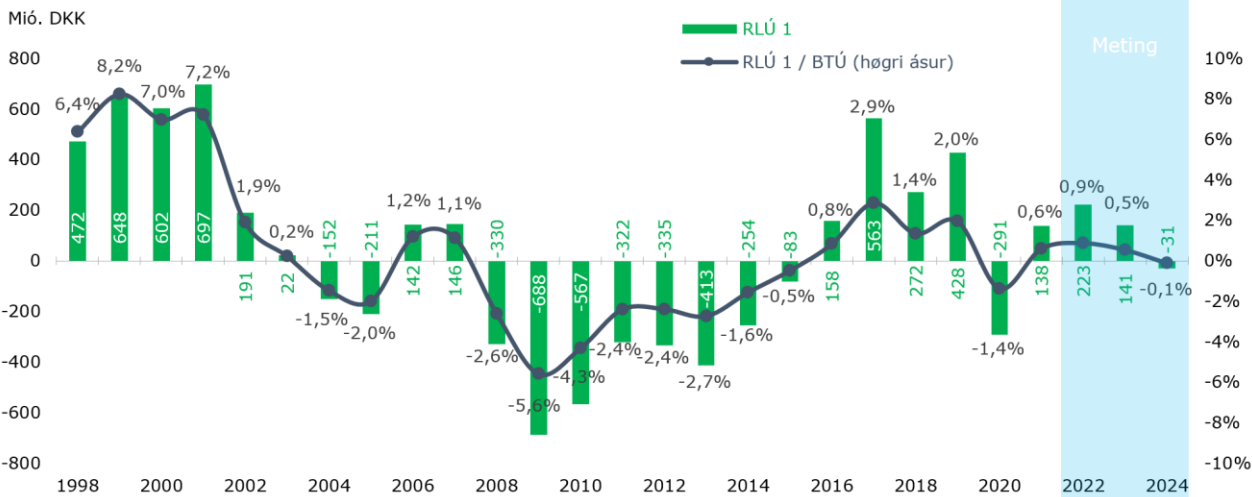
Mynd I 16 gevur eitt yvirlit yfir roknskaparúrslit landskassans; RLÚ 1¹⁵ og úrslitið í mun til BTÚ. Sambært nýggja uppskotinum fyri fíggjarlógina, er avlopið á fíggjarlógini mettt at gerast 141 mió. kr. í 2023. Hetta kemur millum annað av at inntøkumetingarnar eru hækkaðar. Síðani eru umraðfestingar gjørdar á bæði løgu og rakstrarsíðuni, soleiðis at landskassans úrslit gevur eitt avlop á 141 mió. kr. í 2023. Búskaparráðið hevur framskrivað landskassans útreiðslusíðu við 5% og inntøkusíðuna við 4%, og úrslitið er mettt at verða eitt hall á 31 mió. kr. í 2024.

Ivasamt er um avlopið verður so stórt sum 141 mió. kr. í 2023 tá avtornar. Høga inflasjónin og rentuhækkingarnar fara allarhelst at leggja eitt stórt trýst á lønarsamráðingarnar á almenna økinum. Eitt avlop á 141 mió. kr. er heldur ikki nóg stórt sæð í mun til at føroyski búskapurin er í hákonjunkturi við sera lágum arbeiðsloysi og høgum inntøkuvøkstri í landskassanum. Hóast húsarhaldini eru rakt av øktum livikostnaðum hetta seinasta árið, er virðið á okkara útflutningsvørum samstundis økt munandi, og tað hevur stimbrað okkara búskap. Mátað í mun til BTÚ á 26 mia. kr. í 2023, eru 141 mió. kr. (0,5% av BTÚ) ikki eitt stórt avlop. Hetta bæði sæð í mun til konjunkturstöðuna í løtuni og í mun til veksandi avbjóðingina við haldfórinum, tá vit fara at gerast munandi fleiri eldri fólk í mun til tey í arbeiðsførum aldri – í so máta átti avlopið í 2023 at verið størri. Neyðugt er at landsstýrið ger langtíðarætlanir fyri fíggjarligu gongdina - ikki bara fyri landskassan, men eisini fyri kommunurnar - tí stórar avbjóðingar eru fyri framman, nú ið eldraðkið liggur hjá kommunum. Givið er at tað verður neyðugt við fíggjarligum nýskipanum.

¹⁵ RLÚ er landskassans Rakstrar-, Løgu- og Útlánsúrslit, sum verður býtt sundur í RLÚ 1 (Vanligir postar) og RLÚ 2 (Vanligir og óvanligir postar). Óvanligir postar eru óvanligar inntøkur og útreiðslur, flyting í Búskapargrunn og rentujavningar, td. stórir og ikki afturvendandi postar. Nøkur dømi um óvanligar postar: Í 2007 fekk landsstýrið eina inntøku á 1,3 mia. kr. frá sølu av partabrøvum í BankNordik. Í 2008 lænti landsstýrið íslensku stjórnini 300 mió. kr., sum vórðu afturgoldnar í 2012. Í 2013 inntøkufórði landsstýrið eginogn Landsbankans (160 mió. kr.) við avtøkuna av bankanum. Í 2018 inntøkufórði landsstýrið niðurskriving av láni frá danska statinum (500 mió. kr.) sambært avtalu frá 1998. Í 2021 avtók landskassin fíggjargargrunnin, sum gav eina inntøku á umleið 60 mió. kr.

Landskassaúrslitið RLÚ, vanligir postar, 1998-2024

Mynd I 16

Viðm.: RLÚ í leypanði prísnum og sum brøkur av BTÚ. 2022-2024 eru metingar.

Kelda: Gjaldstovan, Fíggjarmálaráðið og Búskaparráðið.

Eftir tølunum at meta hava broytingarnar í almennari nýtslu og íløgum verið konjunkturviðgangandi; tá nógv hevur verið í kassanum, hevur nógv verið brúkt, og øvugt. Royndirnar vísa sostatt, at tað er torført hjá politisku skipanini at standa ímóti og ikki at økja um nýtsluna í góðum tíðum og hetta hevur økt, heldur enn minkað um sveiggini í búskapargongdini. Umráðandi er at tað almenna virkar stabiliserandi við støðugari gongd í rakstri og íløgum, tí búskapurin sveiggjar frammanundan av øðrum orsøkum. Politiska skipanin eigur at seta í verk eitt fíggjarpolitiskt regluverk fyri at fáa haldføri í førda fíggjarpolitikkin, sum ikki loyvir útreiðslunum at veksa við meira enn 2-3% um árið, samstundis sum íløgurnar haldast støðugar.

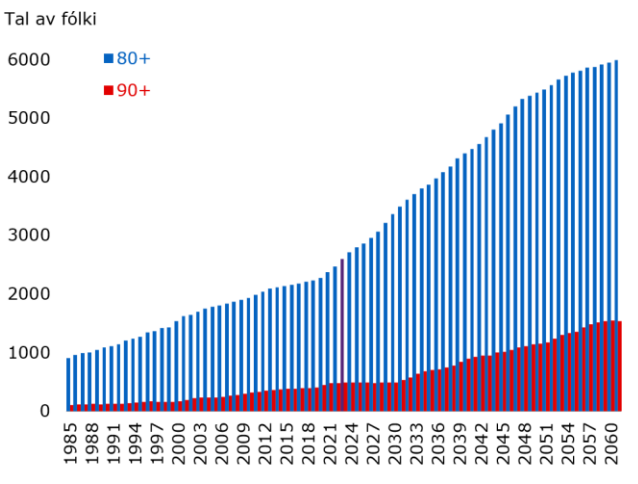
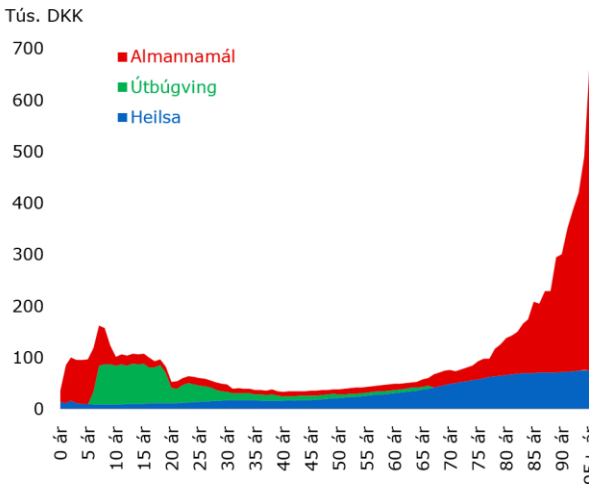
I 3.5 Fíggjarpolitiskt haldføri

Ein framskriving av fólkatálinum í Føroyum vísir, at talið av eldri fólki veksur lutfalsliga skjótari, enn talið av fólki í arbeiðsferum aldri. Gongdin í fólkatálinum fer serliga at økja um almennu útreiðslurnar til fólkapensjón og heilsu- og røktartænastur til eldri fólki. Megna almennu inntøkurnar ikki at fylgja við almennu útreiðslunum, standa Føroyar fyri eini haldfórisavbjóðing.

Einstaklinga útreiðslur (nýtsla) býtt á aldur

80+ og 90+ ára gomul, 1985-2060

Mynd I 17a

Viðm.: Útreiðslur til nýtslu fevna m.a. um eldrarøkt og barnaansing. Veitingar so sum fólkapensjón, heilsutrygd og ÚS eru ikki íroknaðar.

Viðm.: 2021-2061 eru framroknaði tøl.

Kelda: Hagstova Føroya.

Kelda: Hagstova Føroya (COFOG), DREAM, Finansministeriet, Landsfólkayvirlitið, Almannaverkið, Tórshavnar kommuna, Roðin, NBH, Studni, Gjaldstova Føroya (LKS), Undirvísingarskýrið.

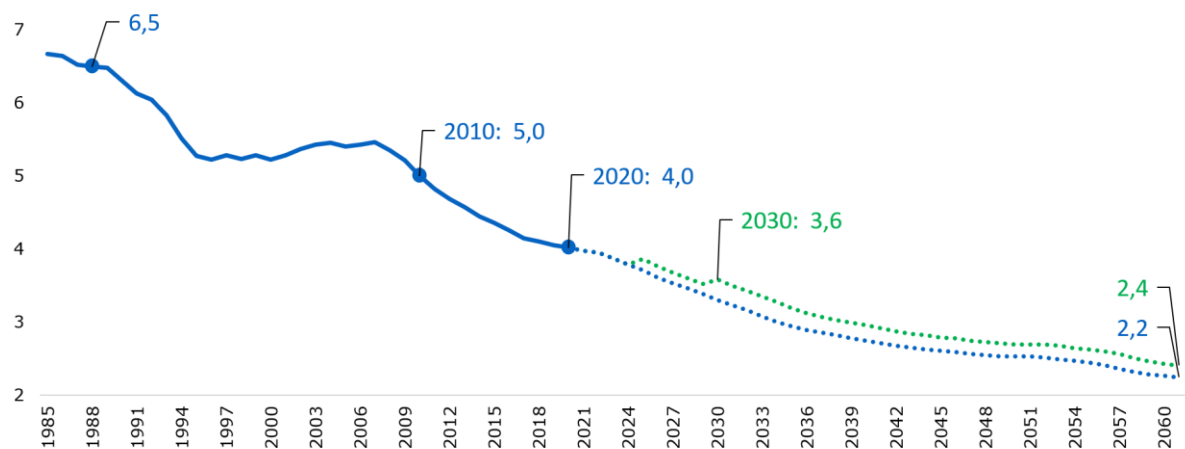
Í tíðarskeiðinum 2020 – 2030, tað vil siga uppá 10 ár, veksur talið av eldri fólki omanfyri 80 ár við 50%, sí mynd 17a høgrumegin. Uppá 20 ár; frá 2020 til 2040, veksur talið av eldri fólki omanfyri 80 ár við nærum 100% (tað vil siga tvífoldast). Somuleiðis tvífoldast talið av 90+ ára gomlum í tíðarskeiðinum 2020 – 2040.

Í mynd I 17a vinstrumegin eru almennar útreiðslur til nýtslu (rakstur) av heilsu- undirvísing- og almannamálum býtt á aldursbólkar. Tølini í myndini fevna ikki um almennar útreiðslur til flytingar sum fólkapensjón ella útbúgvingarstuðul (so hesar útreiðslur koma afturat nýtsluni). Myndin vísir, at tað í ungu árunum serliga eru útreiðslur til skúla og barnaansing, sum gera seg galdandi, meðan útreiðslur til heilsuverk og serliga eldrarøkt, veksa í árunum eftir pensjónsaldur. Í myndini sæst, at almennu útreiðslurnar veksa tá aldurin fer upp um 80 ár og uppaftur meira tá ið fólk røkka 90 ára aldur og uppeftir. So hvørt sum talið av eldri fólki økist komandi árini, fara almennu útreiðslurnar til velferðartænastur sum heilsuverk, pensjónur og eldrarøkt, at veksa munandi, og tað fer at fáa stóra ávirkan á fíggarpolitiska haldfærið hjá landskassanum.

Í 1988, tá ið Føroyar yvirtóku almannamál og harvið útreiðslurnar til fólkapensjón, livdi vanligi føroyingurin í miðal 15 ár tá hann var farin upp um pensjónsaldurin 67. Síðani tá er livialdurin øktur við 4 árum, og føroyingar liva í dag í miðal 19 ár sum pensjónistar. Pensjónsaldurin er ikki øktur síðani 1988, hóast livialdurin er øktur við 4 árum hetta tíðarskeiðið. Í 1988 vóru 6,5 fólk í arbeiðsførum aldri fyri hvønn pensjónist, meðan vit í dag eru 4 fólk fyri hvønn pensjónist. Um 40 ár verða vit einans 2 fólk í arbeiðsførum aldri fyri hvønn pensjónist, sí mynd I 17b. Við øðrum orðum verður tað í framtíðini ikki javnvág millum talið av forsyrgjarum og teimum, sum skulu forsyrgjast. Avleiðingin av hesum er, at almennu inntøkurnar ikki fara at kunna fígga almennu útreiðslurnar, um verandi tænaustøði á velferðarøkinum við vaksandi talinum av eldri fólki skal kunna bjóðast í framtíðini.

Tal av fólki í arbeiðsførðum aldri fyri hvønn pensjónist, 1985-2061

Mynd I 17b

Viðm.: 2021-2061 eru framroknaði tøl.

Kelda: Hagstova Føroya.

Búskaparráðið fer í næstum at geva út eina frágreiðing um fíggarpolitiska haldfærið, ið lýsir støddina á tillagingini í fíggarpolitikkinum, sum er neyðug fyri at almennu útreiðslurnar ikki skulu veksa frá almennu inntøkunum vegna vaksandi talinum av eldri fólki. Ein neyðugur liður í eini roynd at mæta haldfærisavbjóðingini er at hækka pensjónsaldurin, men hetta er ikki nóg mikið til at loysa haldfæristrupulleikan; almennu inntøkurnar noyðast at svara til almennu útreiðslurnar í framtíðini. Sæð í ljósinum av hesi veksandi haldfærisavbjóðing, eiga avlopini á fíggarlógini at vera so mikið stór, at tað er peningur at seta til síðis til veksandi útreiðslurnar og til at fremja íløgur í eitt nú bygging av bústaðareindum longu í dag, sum kann effektivisera raksturin á eldraøkinum.

I 4 Nettoútflutningur

I 4.1 Handilsjavni

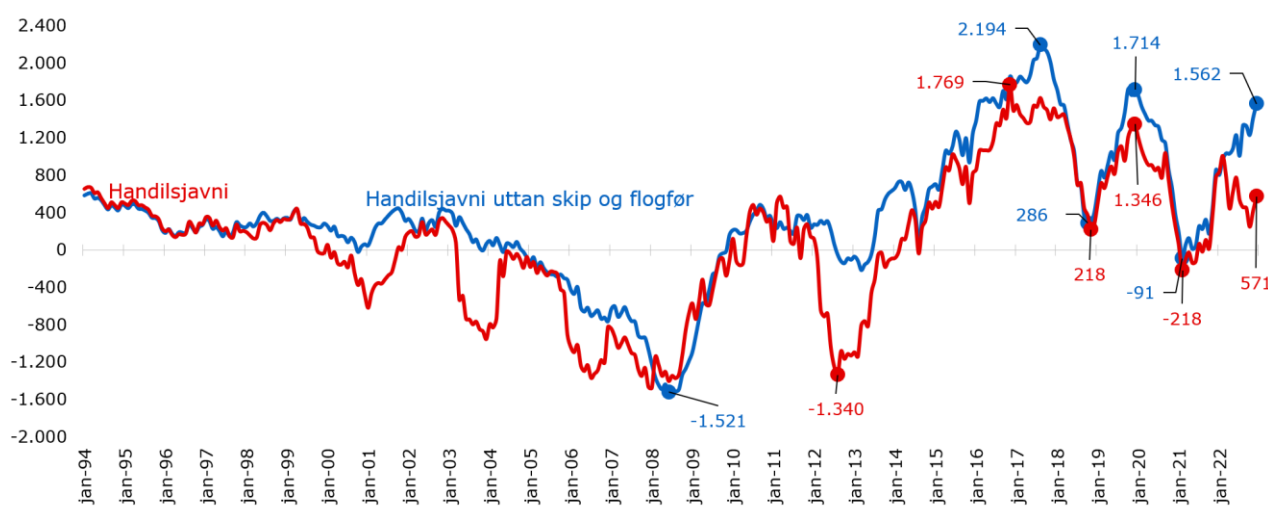
Mynd I 18 vísir gongdina í handilsjavnanum sum leypandi 12 mánaða samanlegging. Handilsjavnin er útflutningurinn av vørum minus innflutningurinn av vørum. Handilsjavnin hevur annars ikki verið negativur síðani august 2014, men fór niðurum null í februar 2021. Handilsjavnin var 571 mió. kr. í desember 2022 meðan hann uttan skip og flogfør var 1.562 mió. kr.

Príshækkingar á vørum úti í heimi hava verið til fyrimuns fyri føroyska vøruútflutningin, tí útflutningsvirðið vaks við 26% í 2022 orsakað av øktum fiskaprísum. Tað er serliga stóri prísvøksturur á botnfiski og alifiski, sum hevur økt um útflutningsvirðið í 2022. Innflutningsprísirnir eru somuleiðis øktir í 2022, eisini á vørum, sum vinnan nýtir í framleiðsluni, men hesum hava høgu útflutningsprísirnir vígað upp ímóti, tí tað er framvegis avlop á handilsjavnanum. Útlitini fyri útflutningin komandi tvey árin eru merkt av hægri tøkunøgðum av laks og størri útflutningi av pelagiskum fiski vegna eina munandi størri svartkjaftakvotu. Heildarkvotan fyri makrel og sild lækka tó í 2023. Av botnfiski verður minni útflutt vegna lægri kvotu í Barentshavinum, meðan meira væntast at verða fiskað av hýsu komandi árið. Harumframt væntast prísfall á botnfiskinum í 2023 og á laks í 2023 og 2024, men príslækkingarnar verða ikki eins stórar, sum prísirnir øktust í 2022.

Hagtøl fyri vøruinnflutningin vísa, at innflutningsvirðið var 31% størri í 2022 enn í 2021. Serliga gav innflutningur av brennievni eitt stórt íkast til vøkturin í vøruinnflutninginum, tí innflutningsvirðið av brennievni vaks við nærum 1 mia. kr. ella 70% í mun til árið fyri, meðan innflutta nøgðin av brennievni lækkaði við 12%, og økta innflutningsvirðið av brennievni í 2022 kemur sostatt av príshækkingum. Harafturat góvu innflutningur til 'aðra framleiðslu' og til 'hav- og landbúnað' eisini stór íkast til vøkturin í vøruinnflutninginum í 2022. Innflutningur til hav- og landbúnað er millum annað alifóður og innflutningurinn av alifóðri vaks við 42% í 2022 í mun til árið fyri.¹⁶

Handilsjavnin, leypandi 12-mánaðar samanlegging, jan-94 til des-22

Mynd I 18

Kelda: Egnar útrokningar við støði í útflutningstølum hjá Hagstovu Føroya.

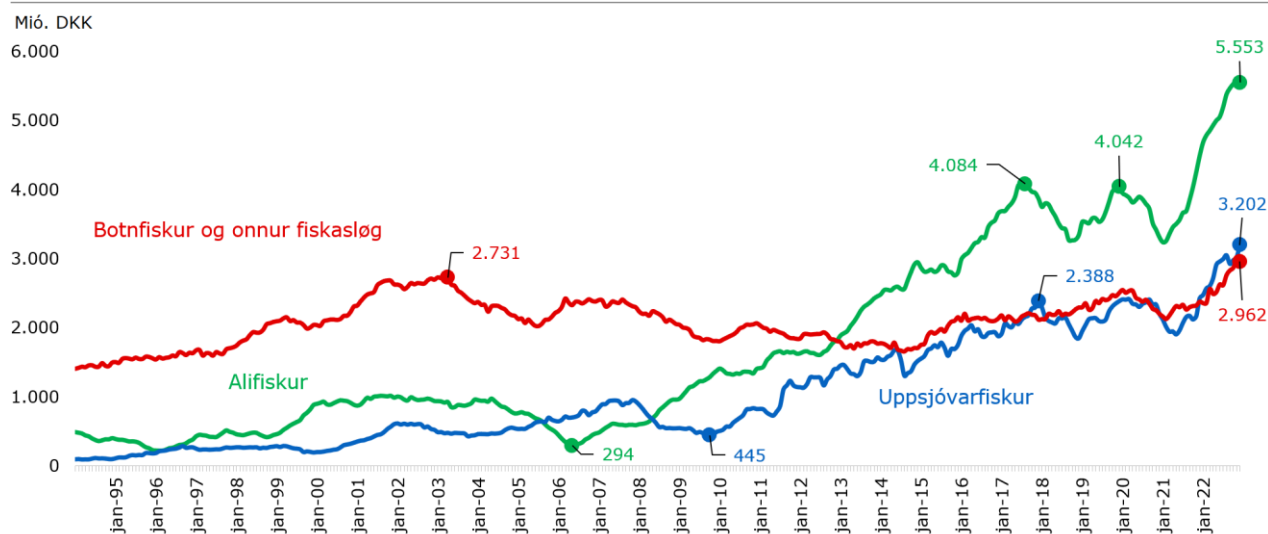
¹⁶ Hagstovan, tíðindi 16. februar 2023.

I 4.2 Fiskavøruútflutningur

Mynd I 19 lýsir søguligu gongdina í útflutningsvirðinum av fiskavørum fyri høvuðsbólkarnir alifiskur, uppsjóvarfiskur og botnfisk og onnur fiskasløg, ið tilsamans so at siga fevna um allan føroyskan vøruútflutning. Alifiskur fevnir um laks og síl, men nærum eingi síl verða útflutt í dag. Uppsjóvarfiskur fevnir um makrel, sild og svartkjaft, og harumframt er fiskamjøl lagt afturat hesum bólk. Botnfiskur og onnur fiskasløg fevna um tosk, hýsu, upsa, svartkalva, gulllaks, longu, brosmu, rækju o.a. Hesi síðstnevndu fiskasløg verða veidd í bæði føroyskum sjógvi og aðrastaðni, t.d. í Barentshavinum og á Flemish Cap. Botnfiskurin hevur havt sera stóran týðning fyri útflutningin langt aftur í tíðina, men hevur ikki eins stóran týðning í dag. Í 2012 vóru allir trýggir vørubólkir nøkulunda javnt stórir í stødd, tá tað snýr seg um útflutningsvirði. Síðani tá er útflutningsvirðið av alifiski tvífaldað, og stavar hetta bæði frá prísavøkstri og vøkstri í nøgd. Í 2019 og 2021 er tað serliga økta tøkunøgðin av laksi, sum gav mest týðningarmikla íkastið til vøxturin í BTÚ.

Fiskavøruútflutningur, leypandi 12-mánaðar samanlegging, jan-94 til des-22

Mynd I 19

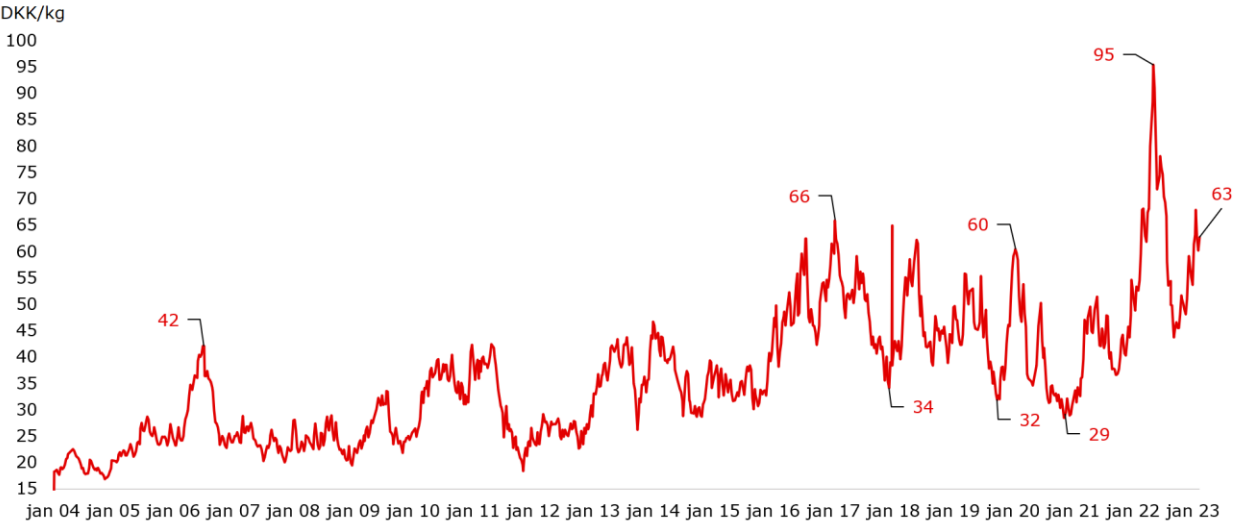
Kelda: Hagstova Føroya.

Í 2022 er tað stóri prísavøxturin á serliga botnfiski og alifiski, sum hevur økt um útflutningsvirðið. Í 2022 vaks útflutningsvirðið av laksi við 1 mia. kr. ella 24% í mun til árið fyri og økingin kemur av prísavøkstri, tí mongdin útflutt var nærum 10% lægri í 2022 í mun til 2021 (sí eisini mynd I 20). Útflutningsvirðið av toski og upsa vaks við umleið 28% í 2022 meðan nøgdin av toski einans øktust við nærum 3% og nøgdin av upsa lækkaðu við góðum 5%. Útflutningsvirðið av hýsu vaks við 48% í sama tíðarskeiði meðan nøgdin hækkaðu við 16%, økta útflutningsvirðið av botnfiski stavar sostatt eisini frá prísavøkstri.

I 4.2 Laksur

Í 2023 er tøkunøgðin av laksi mett at hækka til eitt vet uppum 110t tons í livandi vekt og fiskagoymslan á landi bendir á, at tøkunøgðin verður á í minsta lagið sama støði í 2024, sum í 2023, men enn er torført at meta um, hvat samlaða tøkunøgðin verður í 2024. Alivinnan boðar frá ætlanum um at økja framleiðsluna munandi komandi 5 árin, og tað fer at merkja útflutningin av laksi.

Sambært metingarstovnin Fishpool, væntast miðal heimsprísurin á laksi at lækka eitt lítið vet í 2023 í mun til 2022, meðan eitt størri prísfall á laksi væntast í 2024 í mun til 2023. Samanumtikið er útflutningurin av laksi við til at hála samlaða útflutningsvirðið upp í 2023, og niður í 2024. Mynd I 20 vísir gongdina í laksaprísinum í donskum krónum seinastu árin. Í endanum av apríl 2022 setti laksaprísurin met, har spotprísurin á fishpool.eu var 95 kr./kg. (124,96 NOK/kg.) Spotprísurin á laksi er í lötuni nærri 62 kr./kg. (91,11 NOK/kg., 16. februar 2023).

Kelda: Egnar útrokningar við stöði í laksaprísi (í NOK) frá fishpool.eu og gjaldoyrakursi frá Danmarks Nationalbank.

I 4.3 Uppsjóvarfiskur

Talva I 2 vísir kvoturnar fyri uppsjóvarfisk og tosk í Barentshavinum og Flemish Cap í 2023 sammett við 2022. Sambært talvuni lækkar makrelkvotan 2%, svartkjaftkvotan hækkar 81% og norðhavssildkvotan lækkar 15% í 2023 í mun til árið fyri. Hetta samsvarar við fallið í tilmæltá TAC hjá ICES fyri hesi fiskasløg. Kvotan í Barentshavinum lækkar 16%. Toskakvotan á Flemish Cap hækkar við 52% í 2023.

Kvotur fyri uppsjóvarfisk og botnfisk, árin 2022 og 2023

Talva I 2

Tons	Makrelur	Svartkjaftur	Norðhavssild	Barentshavið	Flemish Cap
2022	155.804	267.431	131.989	21.743	894
2023	153.285	483.076	112.713	18.288	1.363
Broyting	-2%	81%	-15%	-16%	52%

Viðm.: Barentshavið og Flemish Cap eru toskakvotur.

Kelda: Felagið Nótaskip.

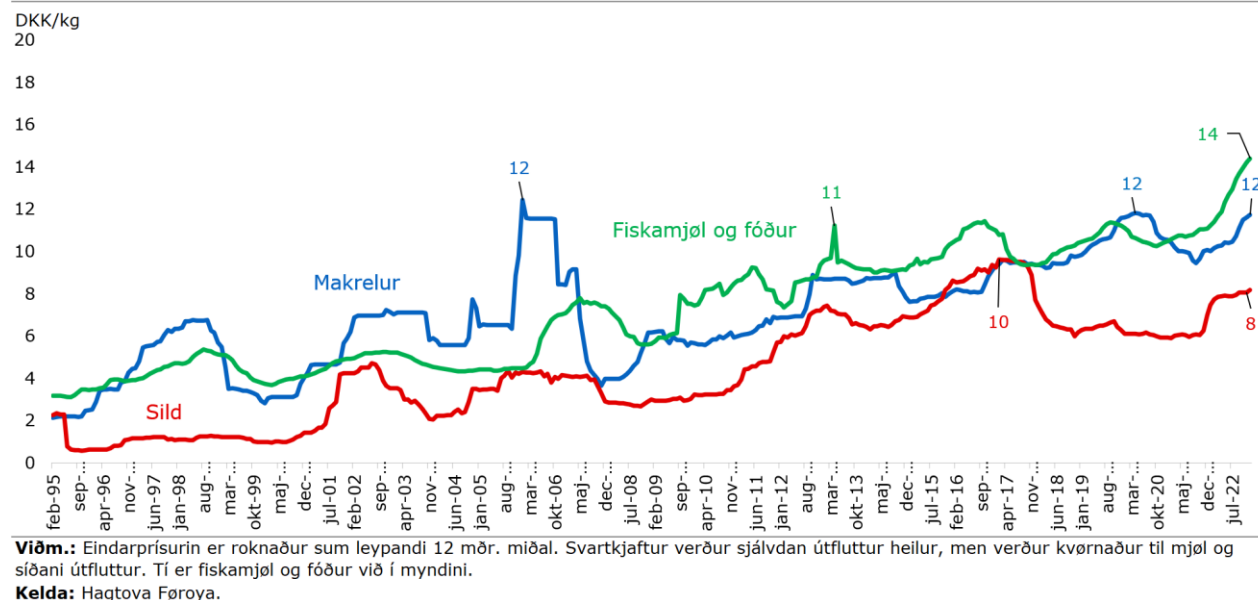
Tað er framvegis eingin avtala gjørd um at sleppa inn í bretskt sjóðki at fiska makrel. Heildarkvotan minkar eitt vet í 2023, men vinnan væntar at náa at fiska ein part av ófiskaðum kvotum, ið verða fluttar yvirum ár, og tí er útflutta nøgdin av makreli mett at verða eitt vet størri í 2023 í mun til 2022, ímeðan 2024 væntast at verða óbroytt í mun til 2023. Lodnukvotan verður lægri í 2023 enn í 2022, men prísurin fer partvíst at mótsvara hesum falli í nøgd. Heildarkvotan fyri sild lækkar í 2023 meðan hon hækkar munandi fyri svartkjaft vegna góða tilgongd og einum metstórum árgangi, og útflutningsvirðið av uppsjóvarfiski samanlagt gevur tí eitt positivt íkast til vøksturinn í BTÚ í 2023. Ovveiðan av makreli hevur verið um 40% meðan eingin semja hevur verið millum strandalondini. Hetta hevur higartil borið til, tí tilgongdin av makreli hevur verið so mikið góð, men hetta er ikki haldbart í longdini, tí stovnsmetingarnar siga, at stovnsstöddin er niðurgangandi. Tískil minkar heildarkvotan í 2023 við 2%, sum er ætlað at geva eitt lægri veiðitrýst, men tað verður framvegis í roynd og veru fiskað 40% omaná tilmælunum. Ovveiðan týðir á, at ein minking er í væntu, men enn er makrelstovnurinn omanfyri markið fyri nær tað er neyðugt at vísa varsemi, og tí fer tað ikki at síggjast nøkur stórvegis broyting í 2024 í mun til 2023.

Mynd I 21 vísir gongdina í eindarprísunum fyri fiskasløg í uppsjóvarvinnuni umframt fiskamjøl og fóður. Svartkjafturin er ikki umboðaður í myndini, tí svartkjaftur verður útfluttur sum mjøl ístaðin fyri at verða útfluttur til matna.

Hóast uppsjóvarvinnan væntaði eitt størri prísfall á sild og makreli vegna Russisku innrásina, er prísurin fyri bæði fiskasløgini øktur í 2022 í mun til 2021. Fyri makrelin kemur hetta ikki minst av, at uppsjóvarvinnan megnaði at útflyta makrelin til ES-marknaðin. Hendan støða væntast at halda á fram í 2023 og 2024, og tí væntast prísurin at halda sær komandi árin.

Eindarprísur fyri makrel og sild í útflutninginum, jan-95 til des-22

Mynd I 21

Prísvøksturin á fiskamjøl og fódri hevur verið serliga stórur seinasta árið; úr 12 kr./kg. í desember 2021 til slakar 16 kr./kg. í desember 2022. Hetta sæst aftur á útflutningsvirðinum av fiskamjøl og fódri, ið er meir enn tvífaldað í 2022 í mun til 2021. Ein av orsøkunum til henda vøkstur er, at fiskamjøl verður nýtt í alibrúki, og prísurin á fiskamjøl og fódri hevur verið serliga góður í 2022. Útlitini í alivinnuni eru góð í 2023 og 2024, og tí væntast prísurin á fiskamjøl og fódri at halda sær hesi bæði árin. Prísurin á fiskamjøl og fódri hevur merkt eftirspurningin eftir fiski til framleiðslu av fiskamjøl, og tí hevur sild, ið annars verður útflutt til matna, fyri ein stóran mun verið nýtt í framleiðsluni av fiskamjøl og fódri her á landi. Við árslok 2022 er eindarprísurin fyri sild eitt vet hægri, enn í 2021, og tað kemur av, at føroyska uppsjóvarvinnan á heysti 2022 aftur fór at útflyta sild á Russiska marknaðin.

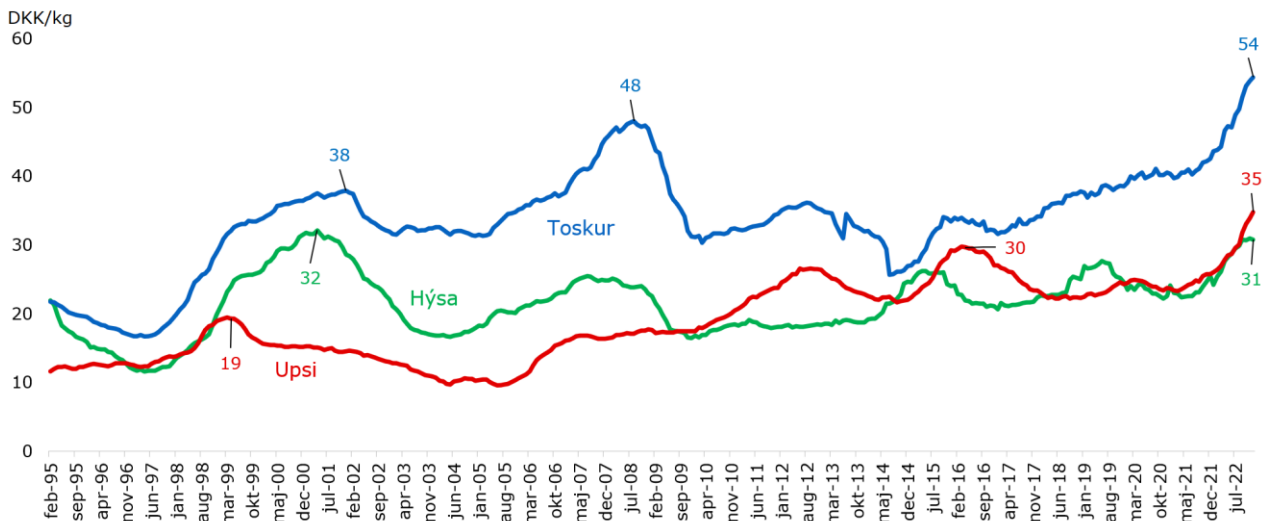
Tað, at kvotan fyri svartkjaft veksur við heili 81% í 2023, væntast ikki at síggjast aftur í útflutningsvirðinum av fiskamjøl, tí føroyska framleiðsluorkan at virka hesa øktu kvotu til fiskamjøl er ikki til staðar, tí alt verður fiskað í einum stuttum tíðarskeiði. Vøksturin í svartkjaftakvotuni fer tí at veksa um útflutningin av svartkjafti í 2023, meðan útflutningurin av fiskamjøl og fódri verður áleið tann sami.

I 4.4 Botnfiskur

Mynd I 22 vísir, at eindarprísurin fyri botnfisk er hækkaður nógv í 2022. Eindarprísurin hevur annars verið rætttiliga støðugur síðan 2010. Sambært tølum frá Vørn, øktist landingarvirðið á toski við nærum 35% í 2022 í mun til 2021, meðan prísurin á hýsu og upsa hækkaðu við nærum 30% í sama tíðarskeiði. Prísurin á toski og hýsu væntast at falla eitt vet í 2023, men væntast at halda sær í 2024. Nøgðin av toski, sum kann fiskast í Barentshavinum, lækkar í 2023, og samlaði útflutningurin av toski lækkar tí samanborið við 2022, meðan 2024 væntast at verða óbroytt í mun til 2023. Hýsustovnurin er hinvegin betri fyri og hevur verið í vøgstri síðani 2018. Tað er tí mett at verða útflutt meira av hýsu í bæði 2023 og 2024, enn í 2022. Upsastovnurin er sambært Havstovuni hampiliga væl fyri, men vinnan metir, at eitt vet minni verður útflutt av upsa í 2023, enn í 2022, sum tó verður uppvigað av hægri prisi fyri upsan, meðan tað í 2024 væntast at fara at verða útflutt tað sama av upsa, sum í 2022.

Eindarprísur fyri botnfisk í útflutninginum, jan-95 til des-22

Mynd I 22

Viðm.: Eindarprísurin er roknaður sum leypandi 12 mðr. miðal.

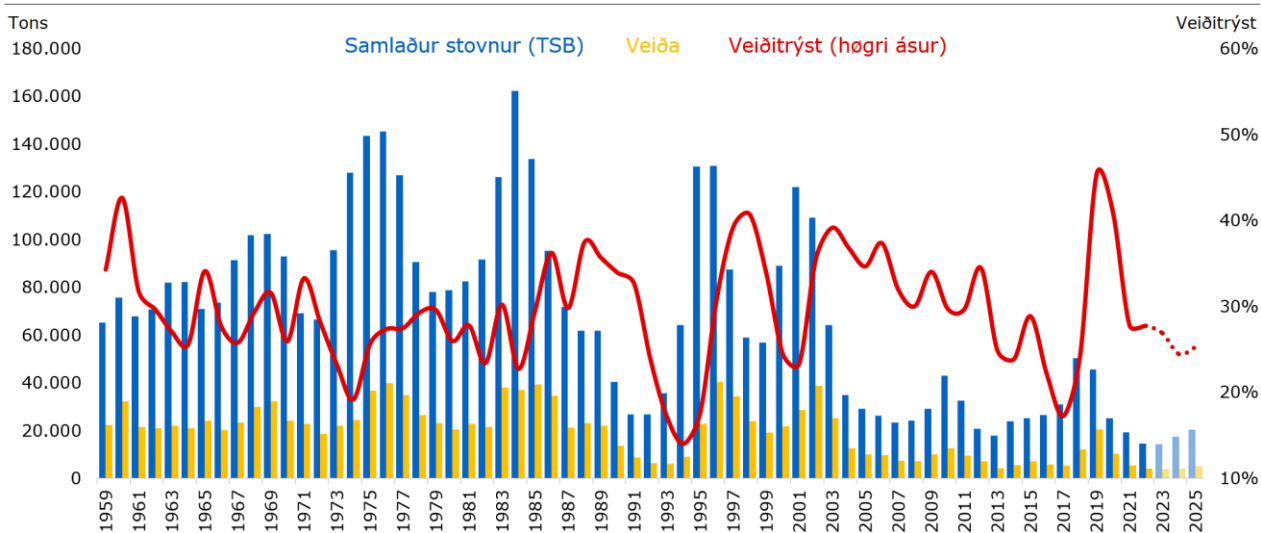
Kelda: Hagstova Føroya.

Sambært stovnsmetingum hjá Havstovuni hevur toskastovnurin verið lítil í eini 16 ár (síðan 2004), sí mynd I 23, og útlitini hjá toskastovninum eru nú so mikið vánalig, at havróknarstovnurin ICES hevur mælt til, at eingin toskur verður fiskaður á føroyska landgrunninum í 2023 og 2024. Havstovan mælir tí til eina skerjing av fiskidøggunum á 5% sambært umsitingarætlanini.

Serliga toska-, hýsu- og upsastovnarnir undir Føroyum eru staðbundnir stovnar, og tað sum hvørt ár verður tikið úr stovnunum, hevur sjálvsagt ávirkan á støddina á stovnunum. Tí hevur veiðitrýstið týðning fyri støddina á tí varandi ískoyti, sum fiskastovnarnir kunnu geva føroyska búskapinum. Endamálið við at avmarka veiðitrýstið er fyrst og fremst, at fiskastovnarnir skulu geva størst møguligt búskaparligt avkast til samfelagið í langa høpinum. Sambært ráðgevingini fyri tosk á føroyska landgrunninum fyri árin 2017 - 2021, átti ikki at vera fiskað meir enn 20% av stovninum, heldur minni enn tað.

Toskur í føroyskum havøki: samlaður stovnur, veiða og veiðitrýst, 1959-2025

Mynd I 23

Viðm.: Fyri 2023 - 2025 er talan um metingar hjá ICES og Havstovuni.

Kelda: ICES, Havstovan og eggar útrokningar.

I 4.5 Burðardýgg umsiting

Búskaparráðið ger enn einaferð vart við, at verandi skipan í umsitingarætlanini ikki er nóg munagóð, tá ið talið av fiskidøgum einans kann flytast 5% hvønn vegin. Skulu okkara fiskastovnar umsitast burðardýgt, har atlit verður tikið til fiskastovnar, sum eru illa fyri, eigur skipanin av geva móguleiki fyri størri átøkum, enn bert at kunna flyta talið av fiskidøgum 5% hvønn vegin. Búskaparráðið mælir eisini til, at óbrúktir fiskidagar verða tiknir úr skipanini, so veiðitrýstið ikki bráðliga kann økjast, tá fiskiskapurin tykist at batna.

Ein av vansunum við effortskipanum sum fiskidagaskipanin er, at effektiviteturin er trupul at máta, og tískil er tað torført at meta um veiðuorkuna, ið sostatt kann føra til ovveiðu.¹⁷ Tí eigur at verða umhugsað, um ikki tað hevði verið meira skynsamt at havt kvotur ístaðin fyri fiskidagar, so mark kann setast fyri nøgðina, ið verður fiskað.

Heimaflotin er komin til eitt markamót, har tað er neyðugt at gera eina haldgóða ætlan fyri, hvussu heimaflotin gerst burðardýggur, so hann gevur íkast til búskapin. Eftir ringa standinum á botnfiskastovnunum at døma, hevur umsitingin av botnfiskastovnunum ikki roynst væl. Spurningurin er um ov høgt veiðitrýst hevur elvt til ovurfisking, og yvirkapasiteturin í heimaflotanum tískil er orsök til, at tilfeingisrentan er vorðin til rakstrarkostnað.

Vánaligan støðan í heimaflotanum við ringu útlitunum frameftir, hevur harafturat fingið politisku skipanina til at fara inn aftur á gamlar slóðir, ið vit frá royndum vita ikki er haldbart, við at veita stuðul til heimaflotan. Stuðulin verður ikki veittur sum reiður peningur, men tað kundi hann tað sama verið. Skipini, og í einkultum færum eisini fiskavirkir, fáa útlutað makrelkvotur, sum tey ikki eru før fyri at fiska. Síðan selja hesi fiskirættin til onnur at fiska. Heldur enn at leggja dent á at umsita fiskatilfeingið burðardýgt og effektivt, hevur politiska skipanin valt at veita stuðul sum makrelkvotur til skip, ið ikki eru útgjörd at fiska makrel. Í lýtuni verður ikki goldið tilfeingisgjald av hesum kvotum. Inntøkan í landskassanum hevði verið omanfyri 40 mió. kr. í 2022, um veiðigjald var goldið fyri hesar kvotur. Tískil fer tilfeingisgjaldið, ið átti at fallið landinum í lut, til stál og óeffektiva framleiðslu. Tað vil siga til at heimaflotin heldur áfram við at verða størri, enn tað sum er búskaparlaga skilagott. Fiskavirkir, sum hava fiskifør á landgrunninum, fáa eisini óbeinleiðis stuðul, og hetta er við at skeikla kappingina millum fiskavirkini á landi.

Búskaparráðið er av tí fatan, at slíkar skipanir tálmar ella tekur burtur insitamentið hjá vinnuni at gerast meira produktiv og harviði til produktivitetsvøkstur í føroyska búskapinum. Onnur dømi eru tær serskattaskipanir, sum sjófólk og uttanlandsarbeiðarar fáa, umframt fiskavirkisskipanin, ið fastheldur arbeiðsmegi í vinnum, sum ikki kunnu veita starvsfólkunum arbeiði árið runt. Forðingin við ikki at kunna landa uttanlands, tálmar somuleiðis tillagingarnar til produktivitetsvøkstur, tí forðingin virkar sum vinnuligur stuðul til fiskavirking á landi. Slíkar serskipanir eru almennur stuðul til rakstur, ið hevur ilt við at bera seg av sær sjálvum. Slíkur almennur stuðul viðvirkar til at fasthalda arbeiðsmegi í eini ólønsmari vinnu, og kann elva til at kapitalur til íløgur leitar sær til vinnur, ið eru kunstiga lønsamar vegna almenna stuðulin.

Síðani tað eydnaðist Føroyum at hækka sín lutfalsliga part av markelkvotuni fyri nærum 10 árum síðani, hevur tað gingið sera væl í pelagisku vinnuni. Vinnan sjálv hevur eisini megnað at konsolidera seg, soleiðis at vinnan hevur fiskað pelagiska fiskin so effektivt sum gjørligt. Fyri at økja um produktiviteten, og harvið búskaparlaga vøksturin, er tað grundleggjandi, at tað verður framleitt so effektivt sum móguligt. Tað merkir at tey skip, sum eru egnaði til at fiska pelagisku stovnar, eiga at fiska tann fiskin. Harafturat eigur tann flotin ikki at vera størri, enn neyðugt. Fyri tilfeingið av makreli eigur at verða rindað tilfeingisgjald av allari makrelkvotuni. Tilfeingisgjald verður ikki goldið av makrelkvotum, sum verða latnar eigarum av fiskiførum á føroysku landleiðini¹⁸. Í 2022 var talan um umleið 32.000 tons, sum var

¹⁷ Hopkins et al. Review of the Faroe Islands' fisheries governance system: objective setting and implementation. MYFISH (2013).

¹⁸ Løgtingslóg um serstakar treytir fyri fiskiskapi eftir makreli, norðhavssild og svartkjafti í 2018, 2019, 2020 og 2021 og botnfiski í Barentshavinum í 2020 og 2021, sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 184 frá 18. desember 2020.

áleið 24% av føroysku makrelkvotuni, tá kvotan, sum var latin Russlandi, Noreg og Íslandi varð trekt frá¹⁹. Økta makrelkvotan, her millum annað menningarkvoturnar, hava haft við sær, at uppsjóvarflotin er vaksin nógv seinastu árin. Skipatalið av nóta- og ídnaðarskipum er farið úr 9 skipum í 2009 til 17 skip²⁰ í 2022, tískil er skipatalið nærum tvífaldað, síðan makrelkvoturnar øktust í 2010²¹.

Búskaparráðið talar fyri, at tilfeingisgjald verður tikið inn fyri tey náttúrutilfeingi, sum Føroyar ráða yvir. Verður tilfeingisgjald ikki tikið inn av tilfeingisrentuni, verður trýstið fyri at sleppa framat at fáa part í veiðirættindum sera stórt, tá raksturin hjá verandi fyrirkum gongur væl, og vandin er tí stórur fyri at fáa yvirkapasitet, har tilfeingisrentan verður til rakstrarkostnað og fiskivinnan lítið produktiv. Hetta er millum annað tað, vit síggja í heimaflotanum. Landsstýri og løgting eiga at stilla brúksgjöld fyri fiskirættindi og onnur tilfeingisrættindi, meðan tilfeingisrenta er har, og áðrenn hon er vorðin til rakstarkostnað. Somikið eiga vit at hava lært frá gongdini í botnfiskaveiðuni. Tað er breið semja um, at har sum tilfeingisrenta, vegna framíhjárættindini á sjónum, er í vinnuni, er tað rímligt at goldið verður fyri henda framíhjárætt. Ráðið mælir til at gera semju um brúksgjöld fyri nýtslu av tilfeingi, sum kann halda í skiftandi samgongum, tí tað gevur vinnuni fastar karmar at virka undir, og kann økja um íløguvirksemið.

Endamálið við hesum politikki eigur at vera at fáa sum mest burtúr búskaparliga í longdini. Harundir er endamálið eisini at optimera tilfeingisrentuna á teimum náttúrutilfeingjum, sum Føroyar ráða yvir, og at optimera føroyska framleiðslu og produktivitetsvøkstur í øllum búskapinum. Ein politikkur, sum byggir á hesar fortreytir, kann og eigur at verða hildin í longdini, og eigur ikki at skifta eftir fíggingartørvi hjá landskassanum. Náttúrutilfeingi, ið eiga at verða viðgjørd á tílíkan hátt í vinnuligum samanhangi, kunnu vera livandi fiskatilfeingi, aliðki á firðum og á havøkjum, orkutilfeingi t.d. vatn-, vind- og streymasjóðki, og grundøki til vinnuligt brúk. Sum heild er náttúrutilfeingi tilfeingi, sum er avmarkað í mongd, og har einhvør framíhjárættur er galdandi. Viðvíkjandi fiskatilfeinginum er tað rætturin at veiða, sum eigur at bera gjald, og ikki framleiðsla á landi. Viðvíkjandi aling er tað rætturin at brúka aliðki á firðum og havøkjum, sum eiga at bera gjald, og ikki aling ella virking av alifiski uppi á landi. Viðvíkjandi orkuframleiðslu verður í hesum tíðum umrøtt at taka natúrliga monopolið frá SEV og lata fleiri fyrirkur kappast. Tað hevur her týðning at javnseta kappingarneytarnar og fáa mest úr tilfeinginum.

Sambært útrokningum frá Felagnum Nótaskip, er kvotuparturin av makreli hjá fiskiførum á landleiðini 37% av restkvotuni, tá ið tað, ið verður latið Russlandi, Noreg og Íslandi, umframt royndarloyvi og 3 og 8 ára loyvi, eru trekt frá. Hesin partur var sløk 38 t. tons í 2022.

¹⁹ Hóast veiðigjald ikki verður goldið av 8 ára loyvum, sum eru keypt á uppboðssølu, eru tey sløku 8.000 tonsini, ið vóru fiskaði eftir hesi skipan í 2022, ikki íroknaði her. Mett verður, at uppiboðssølugjaldið fevnir um tað inntøku, ið hevði verið fingin við veiðugjaldið.

²⁰ Fiskiskipið Fram (sum eisini fiskaði uppsjóvarfisk í 2021) er ikki talt við, tá tað hoyrir heima í bólki 2.

²¹ Hetta er bert skipatalið. Fleiri skip eru endurnýggjaði, og eru tískil størri í dag enn í 2009. Kapasiteturin er tískil øktur enn meir, enn hvat skipatalið tilsigur.

Keldur

Avrik sp/f, Hvalvík

BankNordik

Betri Banki

Danmarks Nationalbank (gjaldoyrakursir)

DREAM

ECB

Felagið Nótaskip

Fishpool.eu (laksaprísir)

Finansministeriet

Fíggjarmálaráðið (fíggjarlóg)

Føroya Gjaldstova, Búskaparskipan Landsins (BSL) og landsroknskapurin

Hagstova Føroya, hagtøl og tíðindaskriv

Havstovan og ICES

IMF (altjóða útlit)

Landsbanki Føroya, MFI hagtøl og útrokningar

Landsfólkayvirlitið

Lív, hálvársroknskapur fyrra hálvár 2022

MYFISH

NBH

OECD

Roðin

Samrøður við fólk innan byggivinnuna

Samrøður við fólk innan botnfisk, fiskavirkir, uppsjóvarvinnu og Barentshavið

Samrøður við fyrirkur í alivinnuni

Skyn

Studni

Tórshavnar kommuna

Undirvísingarástýrið

Vinnuhúsið

Vørn

WTI (West Texas Intermediate – oljuprísir)

Tables and figures

Talva 1 / Table 1	GDP percentage year-on-year growth in current prices, 2020 - 2024.
Mynd I 1 / Figure I 1	GDP in current prices and GDP per capita, 2005 – 2024.
Mynd I 2 / Figure I 2	Real GDP growth, 2010-prices, 2009 - 2021.
Mynd I 3 / Figure I 3	Growth in GDP in current prices and growth of the components of demand (expenditures) 1999-2024.
Mynd I 4 / Figure I 4	Business trends survey for households: Total Confidence indicator for Faroese households, January 2006 to Jan 2023.
Mynd I 5a / Figure I 5a	Consumer price index, percentage change (yearly), may 2012 – nov 2022.
Mynd I 5b / Figure I 5b	Consumer price index, selected categories, percentage change (yearly), feb 2012 – nov. 2022
Mynd I 6 / Figure I 6	Payment card transactions in mill. DKK in current prices, domestic and abroad, jan. 2019 - dec. 2022.
Mynd I 7 / Figure I 7	Wage expenditures corrected for inflation feb. 2001 – nov. 2022.
Mynd I 8 / Figure I 8	The current economic situation of the faroese households, jan 2006- Jan 2023.
Mynd I 9a / Figure I 9a	Average market prices in real estate in thousand DKK, Tórshavn (houses and apartments), other cities and larger villages (houses) and smaller villages (houses), 1985- 2022.
Mynd I 9a / Figure I 9a	Real estate prices and disposable income (index 1998=1), Growth in real houseprices (Growth in real houseprices right axis), 1998-2022.
Mynd I 10 / Figure I 10	Unemployment rate percentage (left axis) and net immigration (right axis) calculated as 12-month rolling total, January 1999 to January 2023.
Mynd I 11 / Figure I 11	Business trends barometer for construction, June 2006 to January 2023: perceived limitations in production (none, demand, weather, labour, raw material/equipment, financial limitations, other).
Mynd I 12a / Figure I 12a	Foreign workers in percentage of combined workforce, selected branches of industry, January 2000 to January 2023.
Mynd I 12b / Figure I 12b	Non-European nationals in percentage of combined workforce, selected branches of industry, January 2000 to January 2023.
Mynd I 13a / Figure I 13a	Government (i.e. public) consumption in DKK millions and yearly growth in government consumption in percent (right axis), 2000-2024.
Mynd I 13b / Figure I 13b	Selected operating items, public consumption, 1998 – 2021.

Mynd I 14a / Figure I 14a	Selected public investments, central gov. 1998 – 2021.
Mynd I 14b / Figure I 14b	Selected public investments, local gov. 1998 – 2021.
Mynd I 14d / Figure I 14d	Investments in infrastructure, selected countries, 2019.
Mynd I 15 / Figure I 15	Net public debt of the central government, 1998-2024, in DKK millions, (excluding equipment).
Mynd I 16 / Figure I 16	Central government financial results (central government budget balance) in DKK millions, 1998-2024. RLÚ1: ordinary, and RLÚ1 as a percentage of GDP.
Mynd I 17a / Figure I 17a	Public expenditure (welfare) distributed on age groups and number of 80+ and 90+ elderly people, population projection, 1985-2060.
Mynd I 17b / Figure I 17b	Number of people in work force for each elderly people above the year of 67, 1985 – 2061.
Mynd I 18 / Figure I 18	Balance of foreign trade (goods only) calculated as 12-month rolling total, January 1994 to Dec. 2022, in DKK millions (ships excluded, ships included).
Mynd I 19 / Figure I 19	Export of three types of fish products, calculated as 12-month rolling total, January 1994 to Dec. 2022, in DKK millions (salmon, pelagic fish, demersal fish).
Mynd I 20 / Figure I 20	Weekly spot prices for salmon in Danish kroner (DKK), January 2004 to Feb. 2023.
Talva I 3 / Table I 3	Faroese quotas for pelagic fish (mackerel, herring and blue whiting) and demersal fish, for the years 2022 and 2023.
Mynd I 21 / Figure I 21	Unit prices in the exports of mackerel and herring, based on 12 months rolling total, January 95 to Dec. 2022.
Mynd I 22 / Figure I 22	Unit prices in the exports of demersal fish (cod, haddock and saithe), based on 12 months rolling total, January 95 to June 2021.
Mynd I 23 / Figure I 23	Cod in Faroese waters: estimated stock and catches (in tonnes) and fishing intensity 1959 to 2025.

Tíðindaskriv frá Búskaparráðnum 1. mars 2023

Búskapurin heldur støðið – men veksandi haldførisavbjóðingar

Í 2022 var vøksturin í BTÚ 10,8% og stavaði í stóran mun frá øktum prísnum. Í 2023 og 2024 væntast prísirnir ikki at veksa eins nógv, sum í 2022, og metti vøksturin í BTÚ komandi tvey árin er tí lægri mátað í leypanði prísnum; ávikavist 2,7% og 1,3%. Tað eru ikki tekin um afturgongd í føroyska búskapinum, og avlopið á fíggjarlógini er ikki nóg stórt sæð í mun til at føroyski búskapurin er í hákonjunkturi við sera lágum arbeiðsloysi og høgum inntøkuvøkstri í landskassanum.

Búskapurin heldur støðið

Príshækkingar úti í heimi hava verið til fyrimuns fyri føroyska útflutningin, tí útflutningsvirðið vaks heili 26% í 2022 vegna øktar fiskaprísir. Innflutningsprísirnir eru somuleiðis øktir í 2022, men tað er framvegis avlop á handilsjavnanum. Í 2022 var vøksturin í bruttotjóðarúrtøkuni 10,8% og stavaði í stóran mun frá øktum prísnum. Í 2023 og 2024 væntast prísirnir ikki at veksa eins nógv sum í 2022, og tí verður vøksturin í BTÚ næstu tvey árin mettir at gerast lægri, enn í 2022 mátað í leypanði prísnum. Vøksturin í BTÚ í leypanði prísnum er mettir at verða 2,7% í 2023 og 1,3% í 2024.

Húskini eru ávirkaði av inflasjón og rentuhækkingum, men arbeiðsloysið er lágt og løntakaratalið setti met í januar 2023. Hetta merkir í roynd og veru, at allir arbeiðsførir føroyingar eru til verka, og tað ger, at flestu húskini kunnu varðveita eina vanliga nýtslu, hóast minni fæst fyri pengarnar. Ikki óvæntað staðfestir handilsvinnan, at føroyingar hava skift til bíligari gerandisvørur, og at sølan av dýrum innbúgvi er lækkað. Tá talan er um størri almennar og privatar verkætlanir er aftur stór ferð á byggivirkseminum, meðan bygging av bústøðum til húskini hinvegin er minkað orsakað av øktum lánikostnaðum og dýrkaðum byggitalfari.

Avlopið er ikki nóg stórt

Sambært júst framlagda uppskotinum til fíggjarlóg fyri 2023 verður avlopið 141 mió. kr. í 2023. Hetta svarar til 0,5% av BTÚ. Búskaparráðið hevur við støði í hesum framskrivað landskassans útreiðslusíðu við 5% og inntøkusíðu við 4% fyri næsta ár, og verður úrslitið tá mett at verða eitt hall á 31 mió. kr. í 2024.

Hóast húskini eru rakt av øktum livikostnaðum hetta seinasta árið, er virðið á okkara útflutningsvørur samstundis økt munandi, og tað stimbrar búskapin. Tí er eitt avlop á 141 mió. kr. ikki nóg stórt sæð í mun til at føroyski búskapurin er í hákonjunkturi við sera lágum arbeiðsloysi og høgum inntøkuvøkstri í landskassanum.

Veksandi haldførisavbjóðingar

Komandi árin fer talið av eldri fólki at veksa lutfalsliga skjótari, enn talið av fólki í arbeiðsførum aldri, og hetta fer at veksa um almennu útreiðslurnar til vælferðartænastur so sum heilsuverk, pensjónur og eldrarøkt. Hetta fer at ávirka fíggjarpolitiska haldførið hjá landskassanum stórliga, um ongar nýskipanir verða gjørdar á inntøku- og/ella útreiðslusíðuni. Neyðugt er at landsstýrið ger langtíðarætlanir fyri at mæta fíggjarligu avbjóðingunum komandi árin. Hetta er ikki bert galdandi fyri landskassan, men eisini fyri kommunurnar, ið hava ábyrgdina av eldraðkinum.

Summary

The Faroes Economic Council has revised the 2022 - 2023 GDP growth rates to taking into account updated statistics. Statistics Faroe Islands has issued final GDP growth rates in current prices for the years 1998 to 2021. In cooperation with Statistics Faroe Islands, the Faroe Islands Economic Council estimates following GDP growth rates in current prices: 10.8% in 2022, 2.7% in 2023 and 1.3% in 2024.

The growth in GDP in 2022 was largely driven by inflation rates. One of the major contributors to GDP growth in 2022 was exports of fish products, and the export value in 2022 stemmed from higher prices, as volumes were lower. Prices are not expected to rise as steeply in 2023 and 2024 compared to 2022, and the growth rates of GDP in current prices in 2023 and 2024 are therefore not expected to derive from rising prices, as in 2022, which result in lower growth estimates for GDP in current prices for both of these years. Among other factors, the relatively low GDP growth in current prices in 2024 is caused by a slight dip in export volumes as compared to 2023, while private and public investments are forecasted to remain at the same level as in 2023.

	2020	2021	2022	2023	2024
GDP growth in current prices	-2.7%	8.0%	10.8%	2.7%	1.3%

Note: 2020 and 2021 figures were calculated by Statistics Faroe Islands. 2022, 2023 and 2024 are estimates issued by the Faroese Economic Council. **Source:** Statistics Faroe Islands and Faroese Economic Council.

There are no signs of stagnation in the Faroese economy. Global inflation rates have benefited Faroese exports as the export value grew by 26% in 2022 due to higher prices on fish products. The big price increase in demersal and farmed fish in particular generated higher export values in 2022. Exports outlook for the next two years are influenced by increasing salmon harvest volumes and larger exports of pelagic fish caused by a growth in the blue whiting quota. Import prices on raw materials used in production are also up in 2022, however higher export prices have compensated for this rise, as the Faroese trade balance remains in surplus.

Domestically, households in the Faroe Islands are affected by the inflation and interest rate hikes. The consumer price index has risen steadily in the course of 2022; it is particularly household goods, such as food and heating oil, which, alongside hiked interest rates, are driving a spike in the consumer price index. In the most recent survey, households are a bit more optimistic, but they are negative when assessing their financial situation today compared to one year ago, and do not consider it to be the right time for any major purchases. The higher cost of living is diminishing disposable income, and this is reflected in the sale of food, home furnishings and clothes, which fell by 10-15% in the fall of 2022. Whether private consumption will fall in the coming year is however difficult to predict, due to the unemployment rate being at a historic low, the numbers of wage earners being record high in January 2023, and the total wage expenditures in 2022 exceeding that of the year prior. This means that all residents in the Faroe Islands capable of working are employed, which means that most households can maintain an ordinary level of consumption, even though they receive less for their money.

Not unexpectedly, the retail industry reports that consumers have substituted to cheaper goods and sales of expensive home furnishings are decreasing. The retail industry therefore expects lower sales in the coming year. Moreover, construction of residential property has decreased as the cost of loans as well as construction material has risen so significantly that households have become reticent to invest in construction of new housing or houses in need of repair. In the case of large-scale public and private projects, on the other hand, there is great demand again in the building industry and the major construction companies are booked for at least the next 2 years. In spite of hiked interest rates and inflation the tourism industry reports that international travellers remain interested in the Faroe Islands as a travel destination, however, there are fewer bookings and thus uncertainty remains about how the summer of 2023 will pan out.

The new coalition is planning for a DKK 141 million surplus on the national budget in 2023. This is due to a higher revenue forecast as compared to the September 2022 draft budget and reprioritisations have been made on both investments and operations. It remains uncertain, however, that the surplus will ultimately amount to DKK 141 million in 2023. High inflation and interest rate hikes will most likely put great pressure on public sector wage negotiations. In the projections made by the Faroese Economic Council, the Treasury's expenditures are projected to increase by 5% and revenues to increase by 4%, arriving at a forecasted result of a DKK 31 million deficit in 2024.

In spite of rising prices and higher interest rates, it is hard to detect any sign of recession; a surplus of DKK 141 is therefore insufficient considering that the Faroese economy is still booming with very low unemployment and high revenue growth for the Treasury. Although households have been hit by the rising cost of living in the last year, the value of Faroese export products has grown considerably in parallel, which has stimulated the Faroese economy.

Population forecasts show that the number of older people is growing at a relatively faster rate than the number of people in the work force. As the number of older people grows, public expenditure on welfare services such as healthcare and elderly care will grow significantly, which in turn will have a major impact on the long-term fiscal sustainability if no new reforms are introduced to either increase revenues and/or decrease expenditures. The Faroe Islands is thus faced with a sustainability challenge. Measured relatively to the DK 26 billion GDP in 2023, a surplus of DKK 141 million (0.5% of GDP) is not a significant surplus. Both in relation to the ebullient economy and in relation to the sustainability challenge – in this sense the surplus in 2023 should be higher. The government must therefore make long-term fiscal plans – not just for the Treasury but also for the municipalities – as major challenges lie ahead now that the elderly care has been allocated to the local governments (ij 2015). It is abundantly clear that financial reforms will be required.